

Μία εφημερίδα των μαθητών του 2^{ου} ΣΔΕ Κορυδαλλού «Γεώργιος Ζουγανέλης»

Το σχολείο άργησε 12 χρόνια

Η ιστορία ενός επίμονου μαθητή (ΣΕΛ. 11)

ΑΠΟ
ΤΟΥΣ
ΤΟΙΧΟΥΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ, ΣΧΟΛΙΑΣΤΕ,
ΜΟΙΡΑΣΤΕ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΜΑΣ

Συνέντευξη

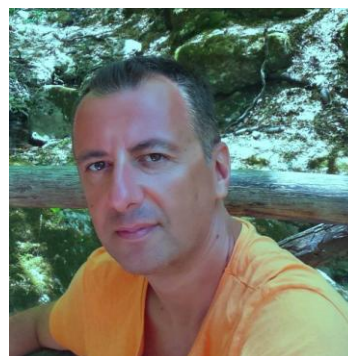
με έναν αλλιώτικο φύλακα

«Ο Υπουργός Δικαιοσύνης θέλω να έρθει εδώ τα βράδια που αργώ και να μου πει: Κάποιο δίκιο έχεις εσύ φίλε που καθυστερείς» (ΣΕΛ. 16)

Οι μαθητές ρωτάνε

ο δάσκαλος απαντά

«Πρέπει πάντα, ακόμα και μέσα από μία εμπειρία που ο κόσμος θεωρεί ταμπού, να βρίσκεις δύναμη. Αυτό έμαθα» (ΣΕΛ. 5)

Της **Αντιγόνης Ευστρατόγλου**

Η απόφαση να φτιάξουμε τη δική μας εφημερίδα πάρθηκε την περίοδο που οι φυλακές Κορυδαλλού “έπαιζαν” καθημερινά στα ΜΜΕ ως πεδίο συμπλοκών. Ρωτήσαμε πως διαβάζουν οι μαθητές μας τα νέα αυτά. Κάποιος είπε ότι συμβαίνουν και αυτά σε μία φυλακή, αλλά συμβαίνουν κι άλλα πολλά που δε θα τα δείξουν οι ειδήσεις. Ότι δεν είναι ίδιοι όλοι οι κρατούμενοι. Δεν είναι ίδιος ο τρόπος που βιώνει καθένας τον εγκλεισμό του και τα όνειρα που κάνει για μετά. Κι ότι είναι κρίμα από τόσες διαφορετικές ιστορίες η κοινωνία να μαθαίνει μόνο εκείνη που πουλάει. Αναρωτηθήκαμε τι άλλο θα είχε νόημα να μοιραστούμε αν μπορούσαμε να φτιάξουμε, έστω για μία φορά, το δικό μας μέσο ενημέρωσης.

Από την αρχή ήρθαμε αντιμέτωποι με όλων των ειδών τους περιορισμούς. Κάποιοι έμοιαζαν με εκείνους που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες της δημοσιογραφίας (όπως η έλλειψη πόρων, το ενδεχόμενο να μας λογοκρίνουν ή, και αυτό μας εντυπωσίασε περισσότερο, να λογοκρίνουμε προληπτικά οι ίδιοι τον εαυτό μας). Άλλοι είχαν να κάνουν με τη συγκεκριμένη ομάδα και το πλαίσιο στο οποίο συναντηθήκαμε. Οι ιστορίες που έχουν να μοιραστούν οι μαθητές ενός Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας που λειτουργεί μέσα σε μία φυλακή είναι απροσδόκητες. Εγώ και η Ιοκάστη ξέραμε ότι η ανησυχία που είχαν οι συνεργάτες μας αν θα διαβάσει κανείς την εφημερίδα μας ήταν μάλλον άδικη. Το θέμα ήταν λιγότερο αν θα κάνατε το “κλικ” και περισσότερο πως θα έβγαιναν από μέσα μας οι ιστορίες που είχαμε να πούμε.

Για κάποιους έφταιγε η δυσκολία με τη γλώσσα. Είχαμε συντάκτες στην ομάδα μας που έμαθαν να μιλάνε ελληνικά στις αρχές του χρόνου. Για άλλους που μιλάνε περίφημα προφορικά, η δοκιμασία ήταν να γράψουν. Για τους περισσότερους ήταν να εντοπίσουν τι από όσα έχουν ζήσει

αξίζει ή είναι ώρα να μοιραστούν. Η φυλακή δεν είναι ένας χώρος που μπορεί εύκολα να συγκεντρωθεί κανείς για να γράφει. Κι αν ακόμα βρει μια ήσυχη γωνιά, δε θα καταφέρει πολλά χωρίς ένα ανθρώπινο πρόσωπο, φανταστικό έστω, που ρωτάει και είναι *αληθινά* διαθέσιμο να ακούσει μια ιστορία που γράφεται απ’ την αρχή. Αυτό το πρόσωπο αναζητήσαμε κι αυτές τις συνομιλίες σας καταθέτουμε. Καλή ανάγνωση.

Της **Ιοκάστης Μαζοπούλου**

Οι μαθητές στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας των Φυλακών Κορυδαλλού είναι κρατούμενοι. Οι περισσότεροι έχουν διαπράξει αδικήματα, μικρά ή μεγαλύτερα. Κάποιοι θα πουν ότι είχαν μία άδικη δίκη και αυτή είναι η αλήθεια τους, μία από τις πολλές που συνθέτουν κάθε γεγονός. Το προσωπικό του σχολείου δεν είναι εκεί για να επιβάλει νόμους, αλλά για να δώσει δεύτερες ευκαιρίες, καθώς όλοι έχουν δικαιώματα, συναισθήματα και ανάγκες.

Αυτήν την ανθρώπινη πλευρά τους και την ανάγκη τους για στήριξη βλέπω κι εγώ από τον ρόλο μου ως Σύμβουλος Ψυχολόγος στο σχολείο. Το σχολείο αυτό είναι οι μικρές αίθουσες και ένας διάδρομος λίγα μέτρα που μοιάζει με χιλιόμετρα. Ένας διάδρομος προσγείωσης σε μία πραγματικότητα που κρατάει λίγο ή περισσότερο μέσα στην φυλακή αλλά δίνει και μία άλλη νότα μέσα στο σχολείο. Θα σκεφτείς τελικά ότι είναι σπουδαίο να βρίσκονται οι ενήλικες στα θρανία. Θα δεις καφέδες, τσιγάρα, βηματισμούς και πέρα δώθε. Θα ακούσεις και θα πεις τις περισσότερες καλημέρες που έχεις φανταστεί. Θα συναντήσεις ανθρώπους με βάρος και σκοτάδι μέσα τους, που όμως σου χαμογέλανε. Ανθρώπους που έχουν ανάγκη να μιλήσουν, να ξαναμιλήσουν και μάλλον να ξαναγράψουν την ιστορία τους, με άλλο μελάνι αυτή την φορά. Αυτός ο χώρος είναι συνάντηση με ανθρώπους, μία κοινότητα, μία μικρή κοινωνία. Τι κοινό έχουν; Το λάθος, τα λάθη, αλλά και έντονη την ανάληψη της ευθύνης. Μιλούν για μεταμέλεια και κουβαλάνε ενοχή. Σκέφτομαι ότι δεν έμαθαν το σωστό, ότι κάποιος δεν ήταν εκεί όταν έπρεπε για να τους το διδάξει. Ακούω τις ιστορίες τους και σκέφτομαι για τις ζωές τους. Αυτό μου έδωσε εμένα η φυλακή, ελπίζω και σε εκείνους και ακόμα σε όσους διαβάσουν την μικρή εφημερίδα μας, Τροφή για Σκέψη.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΟΥ 2^{ου} ΣΔΕ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ «Γ. Ζουγανέλης»

*«Δεν υπάρχουν κακοί μαθητές. Υπάρχουν μόνο
κακοί δάσκαλοι»*

Η πρώτη ιδέα που έπεσε στο τραπέζι μας ήταν του **Παναγιώτη Ζ.** Ο Παναγιώτης επέλεξε να πάρει συνέντευξη από τη διευθύντρια του ΣΔΕ, **Παγώνα Κουτούλα**, επειδή του φαινόταν προκλητικό, όπως μας είπε, να μιλήσει με έναν άνθρωπο που είχε πολύ διαφορετικά βιώματα από τα δικά του. Ξεκαθάρισε από την αρχή ότι η εστίαση της συνέντευξης θα ήταν βιογραφική. Τον ενδιέφερε, μεταξύ άλλων, να μάθει τι μπορεί να οδηγεί μία εκπαιδευτικό να επιλέξει να διευθύνει ένα τόσο ιδιαίτερο Σχολείο όσο το Σχολείο που λειτουργεί μέσα σε μία φυλακή- το δικό μας Σχολείο. Μαζί με τον **Γιώργο Β.** ήταν η πρώτη ομάδα που έφερε στο τραπέζι μας έτοιμο θέμα. Η αγαπημένη τους ερώτηση στην οποία οφείλουμε τον τίτλο μας ήταν: «Οι κακοί μαθητές πηγαίνουν στην κόλαση»

Π.Ζ: Που μεγαλώσατε;

Π.Κ: Μεγάλωσα σε ένα χωριό δύο χιλιάδων κατοίκων στον Παρνασσό.

Π.Ζ: Που διδάσκατε πριν;

Π.Κ: Έχω διδάξει στην εκπαιδευτική μου καριέρα σε γυμνάσια, λύκεια, ΕΠΑΛ, σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας και έχω αναλάβει θέσεις ευθύνης σε Γυμνάσια με λυκειακές τάξεις, σε ΙΕΚ και σε ΣΔΕ.

Π.Ζ: Σημαντική εμπειρία. Πώς σας ήρθε, αλήθεια, η ιδέα να γίνεται δασκάλα;

Π.Κ: Όταν σπούδαζα οικονομία και, στη συνέχεια, κοινωνιολογία δεν είχα σκεφτεί ότι θα γίνω δασκάλα γιατί δε μου άρεσαν οι δάσκαλοι που είχα στο σχολείο. Όμως, τυχαία, δούλεψα ένα χρόνο αναπληρώτρια σε ένα Επαγγελματικό Λύκειο. Εκεί, μετά από την ολοκλήρωση της σχολικής χρονιάς, σκέφτηκα ότι είναι κάτι που θα μου άρεσε να κάνω γιατί αισθάνθηκα κάτι που δεν είχα αισθανθεί σε κανέναν άλλο χώρο εργασίας. Ένιωθα ελεύθερη.

Π.Ζ: Ποιες δυσκολίες συναντήσατε στη διαδρομή σας ως εκπαιδευτικός;

Π.Κ: Αφού αποφάσισα ότι είναι ένα επάγγελμα που με ενδιαφέρει έπρεπε να περιμένω αρκετά χρόνια ώστε να υπάρξει η δυνατότητα να εργαστώ μέσα από τις διαδικασίες που προβλέπονταν. Έτσι συμμετείχα το 2000 σε έναν διαγωνισμό για εκπαιδευτικούς και στους 350 κοινωνιολόγους που δώσαμε εξετάσεις ήρθα ενδέκατη ανάμεσα στους δεκαπέντε που θα προσλαμβάνονταν εκείνη τη χρονιά.

Π.Ζ: Σε τι είδους σχολείο εργαστήκατε για πρώτη φορά ως δασκάλα;

Π.Κ: Σε Επαγγελματικό Λύκειο, στο Μενίδι.

Π.Ζ: Μετά από πόσο καιρό σας ήρθε η ιδέα να αναλάβετε ως διευθύντρια σε σχολείο;

Π.Κ: Όταν προσπάθησα από το Ναύπλιο που ήμουν τοποθετημένη από την Υπηρεσία να μετακινηθώ στον νομό Βοιωτίας που είχα το δικό μου σπίτι, λόγω της οικονομικής κρίσης, ήταν αδύνατο να πάρω απόσπαση ή μετάθεση. Η μόνη πιθανότητα να εργαστώ ως εκπαιδευτικός ήταν αν έμπαινα στη διαδικασία να επιλεγώ διευθύντρια σε μια σχολική μονάδα. Και προκειμένου να πάρω τη μετάθεση ή απόσπαση μπήκα στη διαδικασία να διεκδικήσω μία θέση διευθύντριας.

Π.Ζ: Εκεί τι δυσκολίες αντιμετώπισατε;

Π.Κ: Εργάστηκα σε ένα σχολείο στη Θήβα, γυμνάσιο με λυκειακές τάξεις. Η μεγαλύτερη δυσκολία ήταν ότι έπρεπε να οργανώσω ένα πρόγραμμα για μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών που μετακινούνταν 70-80 χιλιόμετρα για να 'ρθουν στο σχολείο. Οπότε έπρεπε να βγει ένα πρόγραμμα που να βοηθάει τους ανθρώπους να έρχονται και να είναι όλοι ευχαριστημένοι. Και ακόμα χρειάστηκε να αντιμετωπίσω συμπεριφορές ρατσιστικές κάποιων μαθητών σε άλλους μαθητές.

Γ.Β: Πόσο καιρό ήσασταν δασκάλα πριν γίνετε διευθύντρια;

Π.Κ: Από το 2001 που διορίστηκα μέχρι το 2011, δέκα χρόνια, και δύο ακόμα χρόνια πριν διοριστώ, συνολικά δώδεκα χρόνια ήμουν εκπαιδευτικός σε γυμνάσια και λύκεια πριν επιλεγώ ως διευθύντρια.

Γ.Β: Οι κακοί μαθητές πιστεύετε ότι πηγαίνουν στην κόλαση;

Π.Κ: Δεν πιστεύω ότι υπάρχουν κακοί μαθητές. Υπάρχουν μόνο κακοί δάσκαλοι.

Γ.Β: Για ποιους λόγους επιλέξατε τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας;

Π.Κ: Με τυχαίο τρόπο έμαθα το 2008 για τη λειτουργία αυτών των σχολείων. Εργάστηκα για δύο χρόνια στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας του Ναυπλίου και ανακάλυψα ότι είναι πολύ δημιουργικά σχολεία.

Γ.Β: Τι είναι αυτό που σας αρέσει στο Σχολείο που βρισκόμαστε εμείς συγκεκριμένα, εδώ στη φυλακή;

Π.Κ: Η απόφασή μου να κάνω αίτηση για τη θέση της διευθύντριας στο ΣΔΕ Κορυδαλλού έγινε ξανά χωρίς να είμαι σίγουρη ή να πολυπιστεύω ότι θα επιλεγώ λόγω του ότι δε γνώριζα πόσοι και ποιοι θα ήταν αυτοί που θα διεκδικούσαν μία τέτοια θέση. Αυτό που μου άρεσε ήταν ότι, έχοντας την εμπειρία με μαθήματα συμβουλευτικής στις δικαστικές φυλακές του Ναυπλίου, ανακάλυψα ότι η ομάδα των φυλακισμένων είναι μία ομάδα ανθρώπων που εκτιμούν πολύ τη δουλειά των δασκάλων. Οπότε δε φοβόμουν και δεν είχα κανένα λόγο να ανησυχώ να δουλέψω σε ένα Σχολείο μέσα στις φυλακές.

Γ.Β: Εσείς, σαν δασκάλα, τι πιστεύετε ότι προσφέρετε στους μαθητές;

Π.Κ: Όπως σας είπα προηγουμένως, κατάλαβα ότι μου ταιριάζει αυτή η δουλειά όταν κατάλαβα ότι σ' αυτό το επάγγελμα ένιωθα ελεύθερη. Αν είναι να αποτιμήσω το τι μπορεί να προσφέρω... θεωρώ ότι δεν είναι γνωστικό. Η πληροφορία και η γνώση μπορεί να έρθει από πολλούς φορείς, από πολλές πηγές. Αυτό που μπορώ να προσφέρω στους μαθητές είναι η αλήθεια μου σαν άνθρωπος.

Γ.Β: Σας είναι αρκετά τα έσοδα από αυτή τη δουλειά;

Π.Κ: Ως διευθύντρια σχολικών μονάδων παίρνω 250 ευρώ μιστά επιπλέον του μισθού που παίρνουν όλοι οι συνάδελφοί μου. Αν το ερώτημα είναι αν είναι αρκετά για να έχω μία ποιότητα ζωής, ούτε ο μισθός που παίρνουν οι συνάδελφοί μου, ούτε ο μισθός που παίρνω εγώ με το επίδομα είναι αρκετά για μία ποιότητα ζωής.

Π.Ζ: Μπορείτε να μας μιλήσετε για τις δυσκολίες που αναφέρατε πριν ότι προκαλεί το ρατσιστικό φαινόμενο;

Π.Κ: Όταν ήμουν μαθήτρια, διαπίστωνα ότι μέσα στο σχολείο υπάρχουν διακρίσεις. Πιο πολύ τις ένιωθα στο σχολείο, παρ'ά μέσα στο χωριό ή στην πόλη που έμενα. Οι διακρίσεις αυτές προέρχονταν και από τους καθηγητές προς τους μαθητές αλλά και από τους μαθητές προς τους άλλους μαθητές. Ως εκπαιδευτικός, μετά από αρκετά χρόνια που βρέθηκα ξανά στα σχολεία, με άλλο ρόλο, είδα ότι οι διακρίσεις παραμένουν. Οι διακρίσεις που εγώ είχα να αντιμετωπίσω ήταν διακρίσεις προς μαθητές οι οποίοι είχαν αδυναμίες, δηλαδή μπορεί να είχαν μία μικρότερη κοινωνικότητα από κάποιους άλλους, διακρίσεις εξ αιτίας της χώρας προέλευσής τους (ήταν, δηλαδή, αλλοδαποί μαθητές που ζούσαν οι οικογένειές τους στην Ελλάδα και είχαν ενταχθεί στον μαθητικό πληθυσμό). Και διακρίσεις που αφορούν το διαφορετικό σε μία ομάδα. Αυτό έπρεπε να το αντιμετωπίσω.. Δεν ξέρω αν το αντιμετώπισα. Αλλά προσπαθούσα να δημιουργήσω ένα κλίμα καλής επικοινωνίας, συζήτησης και ελεύθερης έκφρασης για όλους μέσα στο σχολείο.

Π.Ζ: Βλέπουμε στις ειδήσεις φαινόμενα bullying και ανάλογες «πλάκες». Ποια είναι η άποψή σας γι' αυτό; Είναι, κατά τη γνώμη σας, τόσο σοβαρά όσο λέγεται στις ειδήσεις;

Π.Κ: Τα κανάλια, οι τηλεοπτικές ειδήσεις προβάλλουν θέματα για να εντυπωσιάσουν. Χωρίς καμία κριτική σκέψη ή χωρίς καμία πιο ουσιαστική έρευνα. Ακόμα κι αυτό που ονομάζουν έρευνα τις περισσότερες φορές αποσκοπεί στη θεαματικότητα και όχι στον προβληματισμό γύρω από τα θέματα αυτά. Οι έφηβοι και οι νέοι είναι το πιο σημαντικό κομμάτι κάθε κοινωνίας. Νομίζω ότι ως ελληνική κοινωνία και ως ελληνική Πολιτεία κάνουμε πολύ λίγα γι' αυτούς. Αλλά δεν ξέρω αν απάντησα σε αυτό που σε προβληματίζει.

Π.Ζ: Ναι. Το bullying, άλλωστε, είναι χρόνιο πρόβλημα.

Π.Κ: Το bullying είναι αποτέλεσμα του ότι δεν υπάρχουν διαδικασίες μέσα στη μαθητική ζωή που να ενισχύουν την επικοινωνία, την έκφραση και τη συνεργασία ανάμεσα στους μαθητές. Οι μαθητές αντιμετωπίζονται ως μονάδες που έχουν επιδόσεις. Και όχι ως άνθρωποι που πρέπει να μάθουν να υπάρχουν μαζί, να δημιουργούν μαζί, να εκφράζονται, να ανακαλύπτουν όχι μόνο γράμματα και επιστήμη, αλλά τέχνες, προβληματισμό, κριτική σκέψη. Από τη στιγμή που τα σχολεία στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν έχουν βάλει κυρίαρχο στόχο την κοινωνικοποίηση των παιδιών αλλά την ανάπτυξή τους μηχανιστικά, γνωστικά, εισπράττουν μέσα από τους μαθητές όλες τις δυσκολίες που έχει η κάθε κοινωνία.

Π.Ζ: Έτσι είναι. Σας ευχαριστούμε πολύ.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΡΩΤΑΝΕ, Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΑΠΑΝΤΑ

«Πρέπει πάντα, ακόμα και μέσα από μία εμπειρία που ο κόσμος θεωρεί ότι είναι ταμπού, να βρίσκεις δύναμη. Αυτό έμαθα.»

Όλα τα σχολεία έχουν ζόρικα τμήματα. Το δικό μας έχει το Α1. Λίγες μέρες πριν κλείσει η ύλη της εφημερίδας, σε ένα από τα αποχαιρετιστήρια μαθήματα που είναι πάντα πολύ δύσκολα στα σχολεία της φυλακής, προέκυψε μια συζήτηση που αξίζει να διαβαστεί με προσοχή και μόνο για τις ερωτήσεις που έκαναν οι μαθητές στον δάσκαλό τους, υπεύθυνο για τον Κοινωνικό Γραμματισμό, **Θανάση Στραβοσκούφη**, ο οποίος απάντησε, όπως κάνει πάντα, με το χέρι στην καρδιά.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Τι θυμάσαι από την πρώτη σου μέρα σε Σχολείο φυλακής;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Η αλήθεια είναι όταν ήρθα αυτός ο εγκλεισμός εμένα προσωπικά (δε θέλω να πω τη φράση "με έπνιγε") κάπως με προβλημάτιζε. Γιατί είχα συνηθίσει σε σχολεία ανοιχτά. Και δεν ήξερα πως θα είναι να μπει μέσα στους τοίχους και να συμβιώνεις με τα παιδιά. Και κυρίως δεν ήξερα αν θα μπορούσα την ελευθερία που ένιωθα εγώ έξω να τη φέρω μέσα.

ΤΟΝΙ: Τώρα που πια η χρονιά τελειώνει τι συμπέρασμα έβγαλες;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Διαφεύστηκα εντελώς. Πολλές φορές σκέφτομαι ότι με εσάς εδώ και τις κουβέντες που κάναμε ένιωσα περισσότερη ελευθερία από ό,τι έξω. Στην αρχή πίστευα ότι θα υπάρχουν περιορισμοί. Και δεν υπήρχαν. Ένιωσα τελείως ελεύθερος στο τι λέμε και τι κάνουμε. Νομίζω ότι κι εσείς έτσι νιώσατε.

ΤΟΝΙ: Εμείς μάθαμε γράμματα από σας. Να γράφουμε, να διαβάζουμε. Εσείς μάθατε τίποτα από εμάς;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Καλή ερώτηση. Έχω 15 χρόνια στην εκπαίδευση, την Τριτοβάθμια κυρίως, όπου έχουμε και τον αέρα της επιστημονικότητας και κινούμαστε σε άλλα επίπεδα... Στην αρχή που ήρθα, λοιπόν, πίστευα ότι τα ξέρω όλα. Αυτό, τελικά, είναι το ωραίο στην εκπαίδευση. Ανακαλύπτεις ότι είναι πολλά που δεν ξέρεις. Αυτό για μένα είναι η μεγαλύτερη κατάρτιση. Όταν έρχεσαι λες «πάω να τους διδάξω» και «πάω να τους φέρω αυτά που έμαθα απ' έξω, να τους τα πω και με ένα πολύ ωραίο τρόπο...» και «πω, πω!» (μιμείται) «να με θαυμάσουν και να χορτάσουν από γνώσεις». Και έρχομαι και τελικά μαθαίνω εγώ.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Πες μας ένα πράγμα που έμαθες.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Αυτό που έμαθα από τα παιδιά είναι πως μπορείς να γίνεις πιο δυνατός. Κάτι που, προσωπικά, το είχα κατακτήσει σε κάποιες φάσεις της ζωής μου, αλλά όχι σε όλες. Με τα παιδιά εδώ έμαθα πως μπορείς να αξιοποιήσεις τη δύναμη που έχεις μέσα σου, σε κάθε συνθήκη.

KLISMAN: Πριν μας είπες ότι έχεις συνηθίσει να κάνεις μάθημα σε ανοιχτά σχολεία και τώρα είσαι εδώ. Τι νιώθεις ότι αφήνεις πίσω σου κάθε φορά που φεύγεις;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Θα σας πω. Νιώθω την ανάγκη, πρώτον, να ξαναγυρίσω. Και φεύγω με μία ενοχή που σας αφήνω μέσα κι εγώ βγαίνω έξω. Κι αυτό θέλω να το πιστέψετε. Κι αυτό έγινε μία μέρα όταν φεύγαμε και βρεθήκαμε στο σημείο από όπου μπαίνετε πίσω στις πτέρυγες. Εγώ έφυγα και πήγα αριστερά και βγήκα έξω και δεν κατάλαβα πως έφτασα σπίτι μου από την ενοχή που ένιωθα. Γιατί εγώ φεύγω και εσείς μένετε κι ο κόσμος έξω δε γνωρίζει ότι αυτοί που βρίσκονται μέσα δεν είναι αυτό που νομίζουν. Θα έπρεπε να ξέρουν κάτι άλλο γι' αυτό που συμβαίνει μέσα.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Τι σε ρωτάνε οι άνθρωποι όταν του λες ότι δουλεύεις εδώ;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Υπάρχουν δύο κατηγορίες ανθρώπων. Οι άνθρωποι που όταν ακούνε τη λέξη φυλακές αμέσως ταράζονται και παθαίνουν αυτό το σοκ το οποίο ακολουθεί τον όρο "φυλακή". Γι' αυτό εγώ ποτέ δε χρησιμοποιώ τον όρο "φυλακή". Λέω πάντα "κατάστημα κράτησης". Μπορεί για εσάς εδώ να υπάρχει μία κοινή αλήθεια, για τους έξω λειτουργεί κάπως διαφορετικά. Η άλλη κατηγορία είναι άνθρωποι που είναι λίγο περισσότερο εξοικειωμένοι με την αίσθηση της κράτησης και μου λένε "Πώς είναι; Πρέπει να είναι μία πολύ ξεχωριστή εμπειρία!" Και μάλιστα θα σας πω ότι όταν έσπασα το πόδι μου και περίμενα να μπω στο χειρουργείο και ήμουν εκεί με τις πυτζάμες (σας τα έχω πει) ήρθε η αναισθησιολόγος και μου λέει, προσπαθώντας να με ξεαγχώσει, "που δουλεύεις;" Και λέω "δουλεύω στις φυλακές". Και μαζεύτηκαν κι άλλοι γιατροί και αρχίσαμε να μιλάμε και καθυστέρησε η νάρκωση ενώ το πόδι μου ήταν ήδη σπασμένο και πρησμένο- κι εμείς καθόμασταν και συζητούσαμε για σας. Και αυτό που μου έκανε εντύπωση είναι ότι οι περισσότεροι με ρώταγαν "Είναι αλήθεια αυτό που νομίζει για τη φυλακή ο έξω κόσμος; Ή

είναι κάτι άλλο;" Και ενώ είχα λιγότερο από δύο μήνες εδώ τους είπα:

"Όχι. Δεν είναι ακριβώς αυτό που νομίζουμε η φυλακή. Υπάρχει μεν η παραβατικότητα που είναι ο κοινός παρανομαστής. Αλλά πίσω από αυτό υπάρχει και ο άνθρωπος. Εγώ έχω κληθεί να ασχοληθώ με τον άνθρωπο κι όχι με τον παραβατικό".

KLISMAN: Δηλαδή θα ξαναερχόσουν να κάνεις μάθημα σε ΣΔΕ φυλακής;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Θα είναι η πρώτη μου προτίμηση. Καταρχάς, δε θέλω να σας αφήσω. Γιατί αισθάνομαι μία υποχρέωση απέναντί σας. Γι' αυτό ζήτησα να πάρω Α κύκλο. Γιατί θέλω να σας πάρω και να σας παραδώσω το απολυτήριο. Όχι να σας παραδώσω σε άλλο συνάδελφο. Γιατί αυτή η μετάβαση πολλές φορές δεν είναι και ό,τι καλύτερο.

GEZIM: Πιστεύεις ότι διαφεύδουμε αυτό που πιστεύουν όλοι εκεί έξω και που δείχνουν τα κανάλια;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Καλή ερώτηση. Σίγουρα δεν είναι όπως παλιά. Αλλά είπες τη λέξη "κανάλια". Νομίζω ότι αυτό παίζει ρόλο. Δυστυχώς, εμείς μπορεί να αγωνιζόμαστε για μήνες, για χρόνια να φτιάξουμε κάτι κι αυτοί να το καταστρέφουν μέσα σε μερικά λεπτά. Εμείς, όμως, παλεύουμε. Και το γεγονός ότι φτάσαμε ΚΑΙ να έχουμε σχολεία φυλακών ΚΑΙ να συζητάμε έξω με την κοινωνία για σας, σημαίνει ότι έχουμε κάνει ήδη ένα πρώτο βήμα.

ΤΟΝΙ: Υπάρχει ενδιαφέρον από άλλους συναδέλφους σας να εργαστούν εδώ;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Πιστεύω πως ναι. Οι άνθρωποι που δουλεύουν στα σχολεία αυτά να ξέρετε ότι είναι άνθρωποι που είναι, συνήθως, ανοιχτοί προς μία διαφορετικού είδους διδασκαλία. Μπορεί στην αρχή να έχουν κι εκείνοι τα συναισθήματα που είχα. Να σκεφτούν "Πώς θα είναι;" "Θα μου κάνουν κάτι;" "Πώς θα είναι ο εγκλεισμός;" Αλλά αυτά μπορώ να σας πω πως διαφεύδονται από την πρώτη μέρα σχεδόν (για το θέμα του εγκλεισμού πιο πολύ, όχι ότι σκεφτόμουν πως θα μου κάνετε κάτι).

TONI: Είναι λιγότερα τα χρήματα σε σχέση με τα έξω σχολεία;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Όχι, τα ίδια είναι.

TONI: Οπότε αυτοί που έρχονται εδώ το κάνουν πρώτα από όλα επειδή ενδιαφέρονται...

ΘΑΝΑΣΗΣ: Σωστά. Εμείς ερχόμαστε επειδή πραγματικά θέλουμε να κάνουμε αυτό το μάθημα. Κάτι για το οποίο έχουμε διαφωνήσει στο παρελθόν με το Υπουργείο είναι ότι εδώ δεν πρέπει να φέρνεις έναν άνθρωπο από ένα πρωινό σχολείο, έτσι ξαφνικά να τον σηκώνεις μία μέρα και να του λες "πήγαινε να κάνεις μάθημα στη φυλακή" γιατί δε θα μπορεί. Και το λέω κατηγορηματικά. Εγώ και η καθηγήτριά σας μπορούμε να το κάνουμε γιατί ΘΕΛΟΥΜΕ να το κάνουμε. Εργαζόμαστε σε δομές καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού γιατί θεωρούμε ότι αυτό που συμβαίνει είναι μία αλυσίδα. Και μαζί παλεύουμε να σπάσουμε την αλυσίδα, τον κρίκο αυτό. Ερχόμαστε, ναι μεν με βάση την ιδιότητά μας, αλλά και επειδή το επιλέγουμε. Γιατί εμείς οι δύο είμαστε και στην Τριτοβάθμια. Θα μπορούσαμε να κάτσουμε πίσω από μία έδρα και να πούμε "εντάξει", να διορθώσουμε 500 γραπτά και να τελειώνει η υπόθεση. Όμως, θέλουμε και ερχόμαστε. Γιατί η επιστήμη δεν είναι μόνο θεωρία και έδρα. Η επιστήμη είστε εσείς. Εγώ είμαι κοινωνιολόγος. Αν δεν έρθω κοντά στην κοινωνία για την οποία γράφω, ποιος ο λόγος να είμαι κοινωνιολόγος;

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Μετά τους μήνες που έζησες εδώ και τα βιώματα που μοιράστηκαν μαζί σου οι άνθρωποι που έρχονται στο Σχολείο της φυλακής, τι πιστεύεις σαν κοινωνιολόγος, σήμερα, για τη φυλακή;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Νομίζω ότι υπάρχει ένα ποσοστό ανθρώπων, μεγάλο μάλλον, εδώ που χρειάζεται κάποιον να τον αφουγκραστεί. Αυτό βλέπω εγώ.

Οι άνθρωποι που είναι εδώ μέσα είναι μία εικόνα της κοινωνίας που υπάρχει έξω. Βλέπουμε έναν παράλληλο κόσμο που τον γνωρίζουμε, απλά δε θέλουμε να τον παραδεχτούμε. Εδώ μέσα, ευτυχώς, τον συναντάμε και ερχόμαστε πιο κοντά του και έτσι η κοινωνία εξυγιάζεται.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Άλλαξες σαν δάσκαλος μέσα από την εμπειρία σου εδώ;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Θεωρώ πως ναι. Έχεις μία ανεκτικότητα, συνήθως, σαν δάσκαλος η οποία φτάνει μέχρι ένα συγκεκριμένο όριο. Εδώ η ανεκτικότητα μεγαλώνει. Και βλέπεις ότι, τελικά, η τριβή σου με αυτό τον παράλληλο κόσμο μπορεί να σε βοηθήσει να γίνεις καλύτερος δάσκαλος.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Τι δεν κάνουμε καλά στο κανονικό σχολείο;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Δε βλέπουμε τον μαθητή ως άτομο. Τον βλέπουμε ως μέρος ενός συνόλου. Τίποτε άλλο.

EDUART: Έχεις μπει καμιά φορά στη θέση των κρατουμένων; Να σκεφτείς τις σκέψεις και τα προβλήματά τους;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Πάρα πολλές φορές. Αναρωτιέμαι πως μπορώ να σας βοηθήσω. Τυπικά δεν μπορώ γιατί είστε κλεισμένοι εδώ. Όμως, με τις κουβέντες μπορώ να πάρω λίγο από το βάρος που έχετε πάνω σας.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Σου έρχεται κάποια συγκεκριμένη κουβέντα στο μυαλό;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Ναι. Ο Klisman είπε κάτι κάποτε. Το λένε με τον ένα τρόπο ή τον άλλον όλα τα παιδιά, απλά εκείνος το είπε δυνατά μια μέρα. Και το χρησιμοποιώ έξω. Είπε: "Δάσκαλε, εμείς θα επιβιώσουμε ακόμα και στην άκρη του κόσμου". Αν το κρατήσω αυτό που είπε θα μπορέσω να γίνω καλύτερος άνθρωπος και καλύτερος γονιός και καθηγητής και όλα. Αν θυμάμαι, δηλαδή, πως πρέπει πάντα, ακόμα και μέσα από μία εμπειρία που ο κόσμος θεωρεί ότι είναι ταμπού, να βρίσκεις δύναμη. Αυτό.

GEZIM: Όταν έμαθες πως θα έρθεις εδώ ποιες ήταν οι πρώτες σου σκέψεις; Ήταν τρομαγμένες; Ότι θα πάω σε μια φυλακή; Τι ανθρώπους θα συναντήσω; Πως θα είναι εκεί μέσα;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Πως θα είναι εκεί μέσα το σύνολο, ναι. Περισσότερο με προβληματίζε τι θα σας κάνω. Δηλαδή πως θα οργανώσω το μάθημα. Είχα αρκετούς συναδέλφους που είχαν δουλέψει σε φυλακές οπότε ήξερα πάνω κάτω τι συμβαίνει. Ήμουν προετοιμασμένος ήδη ότι δεν είναι αυτό που νομίζει ο κόσμος έξω. Όμως, ήταν και πάλι πρόκληση για μένα το πως θα μπορούσα να στήσω μία θεματική ενότητα εδώ. Για μας η πιο μεγάλη

πρόκληση είναι πως θα μπορέσουμε να κάνουμε έτσι το μάθημα ώστε να συζητάτε. Αυτή ήταν η πρόκληση για μένα. Όχι να σηκωθώ στον πίνακα και να γράψω κάτι. Γιατί στην αρχή κι εγώ αυτό είχα σκοπό να κάνω. Και το εγκατέλειψα από την πρώτη μέρα. Οπότε αυτό το είδος μαθήματος είναι πολύ διαφορετικό από αυτό που γίνεται ακόμα και στα υπόλοιπα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Να λοιπόν που τα ΣΔΕ έχουν και τα ίδια ιδιαιτερότητες. Δεν είναι όλα ίδια. Ένα σχολείο είναι διαφορετικό στο Μενίδι, διαφορετικό στο Περιστέρι, ένα σχολείο είναι πολύ διαφορετικό στις φυλακές.

KLISMAN: Πες μου μια ατάκα που σου έρχεται καμιά φορά να πεις στους φυλακισμένους.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Ατάκα; Τι να πω... Θα πω ότι όλοι μας αδικούμε ανθρώπους. Κυριολεκτικά. Όλους μας έχουν αδικήσει. Θα σας πω κάτι που κρατάω. Δεν είναι δικό μου. Το έχω δει γραμμένο σε ένα ειληθσάκι στο χωριό της γυναίκας μου, στην ορεινή Ήπειρο, που λέει: «Αγάπα. Συγχώρα. Προχώρα». Μόνο αυτό έχω να σας πω.

ANDREA: Υπάρχουν πολλοί που είναι αντίθετοι με τη λειτουργία ΣΔΕ μέσα στις φυλακές.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Ναι. Υπάρχουν. Και μπορεί πολλούς από αυτούς να μας κυβερνάνε- στο λέω σαφώς.

ANDREA: Σε αυτούς αναφερόμουν και εγώ.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Μην ξεχνάς ότι μέρος των ανθρώπων που κρατάνε την τύχη μας στα χέρια τους είναι απλοί διεκπεραιωτές της δημόσιας ζωής και τίποτα παραπάνω. Είναι αδιανόητο ένας άνθρωπος που βρίσκεται 25-30 ή και 40 χρόνια στην εξουσία στη διάρκεια των οποίων έχουν αλλάξει όλες οι κοινωνικές αξίες και το πως βλέπουμε την κοινωνία, είναι αδιανόητο να σκεφτεί όπως σκέφτομαι εγώ. Και Σαφώς- με Σ κεφαλαίο το λέω αυτό, αν κάποιος πει ότι είναι λάθος να υπάρχουν Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας μέσα σε φυλακές είναι καλό να αποσυρθεί και να πάει σπίτι του. Γιατί δεν είναι ικανός να συγκροτήσει εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατάλληλο για τη σύγχρονη κοινωνία.

KLISMAN: Θα ήθελα να μας δώσεις ένα μήνυμα σαν φυλακισμένοι που είμαστε, σαν καθηγητής που είσαι και σαν φίλος.

TONI: Η συμβουλή.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Για μετά από εδώ, φαντάζομαι, ε;

KLISMAN: Ε, ναι.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Αυτή ήταν μία ανεπανάληπτη εμπειρία. Μία δύσκολη εμπειρία. Δεν είναι απλή. Νομίζω ότι, όπως το είχες πει κι εσύ, από εδώ και πέρα μπορείς να επιβιώσεις παντού και με διαφορετικό τρόπο. Αρκεί να εμπλουτίσεις την πεποίθησή σου και να δεις ότι ο τρόπος που επέλεξες και σε οδήγησε εδώ, δεν ήταν ο μοναδικός δρόμος. Υπάρχει αυτός ο δρόμος που μπορεί να σε έφερε εδώ, αλλά υπάρχει κι άλλος δρόμος που μπορεί να είναι πιο δύσκολος από τον προηγούμενο, που σε έφερε εδώ. Η εμπειρία, όμως, που ζεις εδώ μπορεί να σε κάνει να γίνεις πολύ πιο ικανός να τον βαδίσεις. Να σου πω τι εννοώ... Όταν εγώ φεύγω... Γιατί, να ξέρετε, όταν είμαι εδώ, μαζί σας, γι' αυτές τις 3 ώρες, είμαι μαζί σας και νιώθω κι εγώ έγκλειστος. Ό,τι βιώνετε το βιώνω κι εγώ.

Όταν, λοιπόν, φεύγω κι έχω την ενοχή που σας αφήνω πίσω, φαντάσου να είσαι στη θέση μου και να πας αντί για δεξιά που πας για να μπεις στις πτέρυγες, να πας αριστερά και να βγεις έξω. Πως θα 'νιωθες; Όπως νιώθω εγώ. Νομίζω ότι αυτό είναι ένα ύψιστο αγαθό και δεν πρέπει ποτέ ξανά στη ζωή σας να το βάλετε, όπως λέμε, «σε διαβούλευση». Τι σημαίνει «διαβούλευση»; Να το ξανασυζητήσετε.

EDUART: Το καταλαβαίνω πως το λες. Αυτή τη στιγμή που βγαίνεις, έχεις βγει καμιά φορά και να σκεφτείς "Εγώ πάω στο σπίτι μου. Αυτοί που πάνε; Τι θα κάνουνε;"

ΘΑΝΑΣΗΣ: Μα, συνήθως, αυτό λέμε! Εγώ νιώθω όταν φεύγω μία μεγάλη ευφορία και πολλές φορές (δε θέλω να το πω- το λέω με ενοχή) νιώθεις μια ανακούφιση που δεν είσαι στη θέση των παιδιών, λες γιατί αυτή την ανακούφιση να μη τη νιώσουν και τα παιδιά; Οι εκπαιδευόμενοι. Δηλαδή, αυτό είναι το ύψιστο αγαθό. Δε θέλω να πω τη λέξη "ελευθερία" που θα ακουστεί κοινότοπη. Το ύψιστο αγαθό του να χαίρεσαι τη ζωή και την κοινωνία έξω είναι πραγματικά ανεπανάληπτο. Η εμπειρία σας, λοιπόν, που είναι πολύ δυνατή εδώ μέσα θα σας βοηθήσει, αν το επιλέξετε, να μην πάρετε τον εύκολο δρόμο που πήρατε και ήρθατε εδώ αλλά να πάρετε τον δύσκολο δρόμο και να μείνετε έξω. Εγώ θα χαρώ πάρα πολύ μετά από μερικά χρόνια να με πάρετε ένα τηλέφωνο... Εγώ ζητησα, μετά τα

Χριστούγεννα που έσπασα το πόδι μου και δεν μπορούσα να έρχομαι τακτικά για δουλειά, να έρθω μια φορά να σας επισκεφθώ, σαν κρατούμενους, και μου είπαν ότι απαγορεύεται. Πρέπει να είμαι συγγενής πρώτου βαθμού. Κι εγώ και η Αντιγόνη του χρόνου θα ξανάρθουμε. Αλλά ό,τι και να γίνει θέλω να με πάρετε μια μέρα ένα τηλέφωνο να μου πείτε "δάσκαλε, πάμε για ούζα!"

TONI: Θα συμβούλευες έναν φίλο σου επιχειρηματία ο οποίος έχει μία δουλειά αξιοπρεπή, π.χ. μια μικρή επιχείρηση, να πάρει στη δουλειά του έναν πρώην φυλακόβιο;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Ναι, θα τον συμβούλευα. Και δε νομίζω ότι δεν είναι τόσο δύσκολο πια, όσο στο παρελθόν.

TONI: Συγγνώμη που σε διακόπτω. Αλλά τώρα πας να ζητήσεις δουλειά και με το που πας σου λέει "θέλουμε ποινικό μητρώο". Και οι 8 στους 10 που το πάνε το ποινικό μητρώο και βλέπουν ότι είναι λερωμένο δεν τους παίρνουν για δουλειά.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Γι' αυτούς τους 8 αξίζει να παλέψουμε, όμως.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Ναι, έτσι είναι. Άλλωστε, κι εγώ δε θα τους πρότεινα όλους. Όπως και έξω, έτσι και εδώ έχουμε μαθητές που τους ξεχωρίζουμε από τους άλλους, που κερδίζουν την εμπιστοσύνη μας περισσότερο. Και θα σου πω και το επιχείρημα που θα του έλεγα. Αυτός που διακρίθηκε για τη στάση του στη φυλακή είναι άξιος μεγάλης εμπιστοσύνης. Αν ένας άνθρωπος στέκεται όρθιος εδώ πως θα τα βρει σκούρα έξω; Δε θέλω να αναφερθώ σε λεπτομέρειες που δεν μπορούν να γραφτούν, αλλά άνθρωποι που μένουν μακριά από περιέργα πράγματα που συμβαίνουν εδώ, που δεν τα παρατάνε, που αντιστέκονται, που είναι συνεπείς στο σχολείο παρά τις σκοτούρες τους, θέλω να πω, αξίζουν εμπιστοσύνης.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Έτσι είναι. Κι ο κόσμος δεν είναι όπως ήταν παλιά. Είναι αλήθεια αυτό που λες. Αλλά υπάρχουν άνθρωποι έξω που δίνουν ευκαιρίες. Δεν είναι αυτός ο κανόνας.

TONI: Θα μπορούσες να κάνεις παρέα με έναν πρώην κρατούμενο;

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Υπάρχουν καθηγητές σας που ήδη το κάνουν.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Ναι. Μακάρι. Μακάρι να βγουν τα παιδιά και να πηγαίνουμε για καφέ. Θέλω να πω κάτι τώρα. Ποτέ, ΠΟΤΕ (με κεφαλαία) δε σας είδα ως κρατούμενους.

TONI: Το πιστεύουμε αυτό.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Σας το λέω ειλικρινά. Με το χέρι στην καρδιά. Ποτέ.

KLISMAN: Θέλω να κάνω μία ερώτηση αλλά θέλω να μας απαντήσει και η Αντιγόνη. Όταν μπαίνετε στην τάξη και λέμε το "Καλημέρα" και μας κοιτάτε, τι βλέπετε;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Να σας πω ειλικρινά εγώ τι βλέπω; Βλέπω ευχαρίστους ανθρώπους. Βλέπω στο πρόσωπό σας μια διάθεση για ζωή. Μια παρένθεση είναι εδώ και θα συνεχίσετε. Υπάρχουν και μέρες που ήταν και δύσκολες. Το 'βλεπα στα πρόσωπά σας. Εγώ προσπαθούσα να κάνω πάρα πολλά. Δυστυχώς, φέτος ήταν μία πολύ δύσκολη περίοδος για μένα. Κι αυτό με συγκλόνισε κι έπεσα και ψυχικά και σωματικά. Δηλαδή ακόμα περπατάω έξω και νιώθω ότι πέφτω... Παρόλα αυτά, προσπαθούσα να αντλήσω δυνάμεις, να πάρετε εσείς δύναμη από μένα κι εγώ να πάρω από εσάς. Δηλαδή, προσπαθούσα να σας κάνω χαρούμενους. Γι' αυτό σταμάτησα και τις θεματικές. Γι' αυτό σταμάτησα τα πάντα. Κι άρχισα να κάνω αυτό που λέμε μία βιωματική συζήτηση, καθημερινά. Και νομίζω ότι βγήκαμε ευνοημένοι από αυτό το να συζητάμε κανονικά. Αυτό έχω να το λέω. Προχθές συναντήθηκα με μία συνάδελφο και αυτό της είπα: "Το πιστεύεις; Μέσα σε ένα πλαίσιο εγκλεισμού κάναμε τις πιο ελεύθερες συζητήσεις".

TONI: Όταν άνοιξε το ΣΔΕ όλοι εμείς εδώ είπαμε ότι, ναι, είναι για το μεροκάματο που θα παίρνουμε κλπ. Σε αυτό το σημείο που έχουμε φτάσει σήμερα πιστεύετε ότι μας ενδιέφερε μόνο το μεροκάματο;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Είναι ένα κίνητρο. Όπως είναι και έξω το να πάρουμε ένα χαρτί. Νομίζω τώρα πια ότι ο δικός μου, τουλάχιστον, στόχος επετεύχθη. Δηλαδή γίναμε μια παρέα. Οπότε το μεροκάματο αντικαταστάθηκε από το κίνητρο να ανήκουμε σε μια ομάδα η οποία έχει ισχυρούς δεσμούς και η οποία, πρώτα ο Θεός, θα πάει και την επόμενη χρονιά.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Λέμε πλαγίως τώρα ότι και οι δύο θα βάλουμε το σχολείο αυτό σαν πρώτη επιλογή;

ΘΑΝΑΣΗΣ: Σαφώς.

KLISMAN: Δεν απάντησες, όμως, στην ερώτηση, Αντιγόνη.

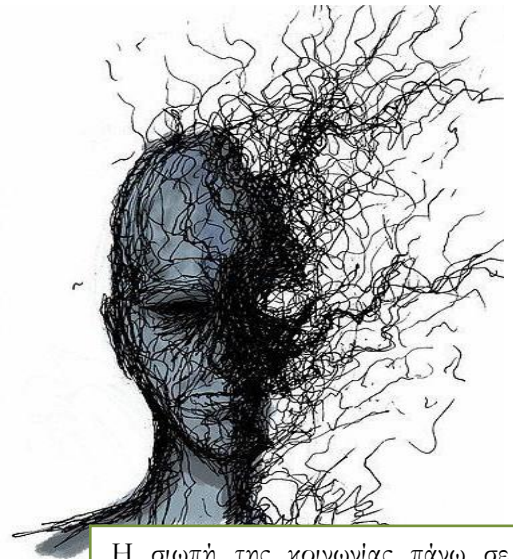
ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Τι βλέπουμε όταν σας κοιτάμε το πρωί, ε; Λοιπόν. Εγώ επειδή είμαι και γυναίκα, και το φύλο σ' αυτά τα πράγματα μάλλον παίζει το ρόλο του, βλέπω ανθρώπους αλλά και άντρες που είναι πολύ δυνατοί. Και αυτό το λέω γιατί ξέρω ότι στην κοινωνία μας υπάρχει ακόμα μία ισχυρή προσδοκία ο άντρας να στηρίζει την οικογένεια. Έχετε ένα παραπάνω βάρος στις πλάτες σας. Είτε αυτή είναι μάνα είτε γυναίκα, τα παιδιά σας πολύ περισσότερο. Και σαν γυναίκα θέλω να σας πω πόσο συγκλονιστικό μου φαίνεται ότι βιώνετε πράγματα που αφορούν όλη την κοινωνία, που θα έπρεπε όλοι να τα μάθουμε και δεν τα λέτε. Δεν τα λέτε είτε για να μη στεναχωρήσετε τους δικούς σας, είτε γιατί δεν ξέρετε πως να τα βάλετε σε λόγια. Και θέλω να σας πω ότι η ταπεινή μου γνώμη είναι ότι ένας άντρας που μπορεί να βγει ακέραιος μέσα από εδώ (και δεν εννοώ ότι πρέπει όλοι οι άνθρωποι να ζήσουν αυτό που ζείτε για να δυναμώσουν- δεν το πιστεύω αυτό)... ΑΝ, όμως, για κάποιο λόγο το ζήσει, αν βγει από αυτό ακέραιος, η γνώση που θα έχει αποκομίσει είναι η πιο πολύτιμη γνώση που μπορεί να έχει ένας σύντροφος, ένας πατέρας, ένας γιος- ο καθένας μας. Γιατί αυτό που είπε πριν ο Θανάσης το πιστεύω πολύ. Η σιωπή της κοινωνίας πάνω σε θέματα όπως η φυλακή και τα σχολεία μας συχνά αποτυγχάνουν είναι αυτή που δε μας επιτρέπει να πάμε μπροστά. Αυτό το βάρος σηκώνετε κι εγώ προσωπικά αυτό το βλέπω κάθε πρωί που σας συναντάω.

ΤΟΝΙ: Αισθάνθηκα ποτέ και σαν γυναίκα εδώ ή φόβο ή κάποιος, άθελά του να σε προσβάλλει;

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Ποτέ. Αυτό μου το ρωτάνε πάντα έξω. Ούτε στιγμή.

ΘΑΝΑΣΗΣ: Και για τους δυο μας προτεραιότητα ήταν να γίνουμε ομάδα. Και εγώ και η Αντιγόνη από την αρχή, το θυμάμαι γιατί το συζητάγαμε, προσπαθήσαμε να φτιάξουμε μία καλή ομάδα. Όχι να μας βλέπετε σαν καθηγητές. Αλλά να λειτουργούμε ισότιμα.

ΟΛΟΙ: Ευχαριστούμε πολύ.

Η σιωπή της κοινωνίας πάνω σε θέματα όπως η φυλακή και τα σχολεία μας συχνά αποτυγχάνουν είναι αυτή που δε μας επιτρέπει να πάμε μπροστά. Αυτό το βάρος σηκώνετε κι εγώ προσωπικά αυτό το βλέπω κάθε πρωί που σας συναντάω.

Αντιγόνη Ε.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΓΗΣΕ 12 ΧΡΟΝΙΑ

Η ιστορία ενός επίμονου μαθητή

Στην τελετή της αποφοίτησης του Σχολείου ο **Berti** ήταν ανάμεσα στους τέσσερεις μαθητές που πήραν έπαινο για τη συνέπειά τους. Ολοκλήρωσε τον πρώτο κύκλο σπουδών με μόλις μία απουσία. Του ζητήσαμε να μας πει δυο λόγια για τη διαδρομή του. Τι τον έκανε τόσο επίμονο. Και ιδού.

Μεγάλωσα στην Αλβανία. Τέλειωσα το δημοτικό εκεί. Τα χρόνια εκείνα ερχόταν κάθε απόγευμα μία ομάδα από το σχολείο με τους καλύτερους μαθητές ή τον δάσκαλο και μας ψάχνανε στο σπίτι να δουν αν διαβάζουμε. Ρώταγαν «Είναι μέσα ο Αλμπέρτο; Διαβάζει;» Κάνανε έλεγχο, κανονικά. Και την επόμενη μέρα όποιος δεν ήταν σπίτι την ώρα που είχαν περάσει του έκαναν παρατήρηση. Σου λέω για 7-8 χρονών παιδιά τώρα. Όχι ότι επηρέασε τη σχέση μου με το σχολείο αυτό. Ήμουν πολύ καλός μαθητής, από μόνος μου. Δε διάβαζα. Πρόσεχα, όμως, πολύ. Θυμούνται πάντα ακριβώς ό,τι έλεγε ο δάσκαλος. Έψαχναν να βρουν που τα έγραφα, αλλά εγώ δεν έγραφα. Μου έμεναν στο μυαλό-όπως ακριβώς τα άκουγα.

Μετά το δημοτικό δε συνέχισα γιατί έπρεπε να δουλέψω για να βοηθήσω την οικογένεια. Ήμασταν πέντε παιδιά, χωρίς πατέρα, με τη μάνα και τους παππούδες, κι εγώ ήμουν ο δεύτερος. Πήγα σε μία σχολή για κτηνοτροφία- δεν είχα συμπληρώσει ακόμα τα 15. Παράτησα τότε και το διάβασμα και όλα. Μετά από τρεις μήνες παράτησα και τη σχολή και ήρθα στην Ελλάδα αρχές του '90 με τον θείο μου να δουλέψω.

Όλα πήγαιναν πολύ καλά τα πρώτα χρόνια. Είχε δουλειά πολλή μέχρι το '97. Βοήθησα και τους δικούς μου- πήραμε σπίτι. Είχα όλα όσα χρειαζόμουν. Ακόμα και τον αθλητισμό που τον αγαπούσα πολύ. Έπαιζα μπάλα σε μία ομάδα στη Β' Εθνική. Μου άρεσε πολύ η ζωή στην Ελλάδα. Όσα δεν ξέραμε τα μάθαμε σε λίγους μήνες. Μας φιλοξένησαν, μας έδωσαν δουλειές. Σε 4 μήνες μέσα έμαθα τη γλώσσα. Όσο καλά τη μιλάω σήμερα. Δούλεψα κηπουρός στη Ρόδο, για δύο χρόνια, είχα πολύ καλές σχέσεις με τα αφεντικά μου. Το '97 έφυγα στο εξωτερικό.

Δε μου άρεσε όσο εδώ. Το '99 γύρισα και είπα "δε θα ξαναφύγω". Πήρα μία ταβέρνα γιατί αυτά που δούλευα τα μάζευα. Ούτε φράγκο δε χάλαγα. Ακόμα και τον καφέ τον μέτραγα. Πήρα και μαγειρούς- τα καλύτερα παιδιά της περιοχής. Μέχρι το 2001 τα πήγαινα πάρα πολύ καλά.

Τότε μπήκα για πρώτη φορά στη φυλακή, χωρίς να έχω κάνει κάτι. Μπλέχτηκα. Είναι μεγάλη ιστορία. Αλλά ήμουν εντελώς, εντελώς αθώος. Μου έπεσαν όλα τα μαλλιά μέσα σε 4 μήνες από τη στεναχώρια. Πήγα στο δικαστήριο και έφαγα 7 χρόνια. Λέω αυτό ήτανε. Έβγαλα τα 5μιση. Πολύ δύσκολα χρόνια. Ήμουν 25 χρονών τότε. Βγήκα 31.

Εκείνη η φυλακή με έμαθε πάρα πολλά. Όχι μόνο καλά. Έμαθα τα ναρκωτικά που δεν είχα την παραμικρή σχέση έξω- δεν είχα δει μπροστά μου ποτέ! Μα δε μου έλειπε κάτι. Τα είχα όλα. Μεγάλη ταλαιπωρία και για την οικογένεια εκείνα τα χρόνια. Να τρέχουν στα επισκεπτήρια...

Τότε δεν είχε άλλο από μεροκάματα η φυλακή. Έκανα τον κουρέα δυόμιση χρόνια στην Άμφισσα. Και τότε ήταν που άρχισα να διαβάζω και βιβλία, γιατί ήταν πάρα πολύς ο χρόνος και δεν ήξερα τι να κάνω- δηλαδή δεν έβρισκες. Εγώ που ήμουν μαθημένος να γυμνάζομαι, δεν είχε χώρο στη φυλακή να κάνω τίποτα. Μόνο να τρέξω μπορούσα. Σχολείο δεν υπήρχε. Δεν υπήρχε τίποτα. Οπότε πήγα σε μία βιβλιοθήκη που είχε η φυλακή και άρχισα να διαβάζω. Αλλά ήταν πάρα πολύ δύσκολο. Προσπαθούσα να βγάλω άκρη με ό,τι είχα μάθει από την τηλεόραση. Ήταν ένας φύλακας εκεί και του 'λεγα, θυμάμαι, "γράψε μου τα γράμματα σε ένα χαρτί, από την αρχή", γιατί δεν είχα ιδέα ποιο είναι ποιο. Και μου έγραφε την αλφαβήτα. Κι άρχισα να διαβάζω και μπορεί μία σελίδα να μου έπαιρνε και 3 και 4 μέρες. Δε θυμάμαι καν τι είδους βιβλία ήταν εκείνα. Μέχρι να τελειώσει μια ενότητα είχα ξεχάσει πως άρχισε. Κάτι βιογραφίες ηθοποιών θυμάμαι μόνο και κάτι ιστορικά- αυτά ακόμα μου αρέσουν.

Το 2007 ξαναμπήκα. Καμία σχέση με την πρώτη φορά. Τότε ήμουν αθώος- με δίκασαν χωρίς στοιχεία, χωρίς τίποτα. Κι έβγαλα πεντέμιση

χρόνια. Και το ήξερε ο κόσμος- ακόμα κι ο διευθυντής της αστυνομίας το έλεγε. Όλοι μου το 'λεγαν πως δεν είναι λογικό να έχω κάνει αυτό που με κατηγορούσαν. Όταν βγήκα είχαν αλλάξει οι άνθρωποι. Είπαν "τόσα χρόνια έβγαλε φυλακή- δεν μπορεί να ήταν τσάμπα". Ήταν κρύοι. Δε με πίστευαν πια. Άλλαξαν. Άλλαξε και η ζωή.

Τη δεύτερη φορά ήθελα και μπλέχτηκα. Έκανα άλλα 6 χρόνια στη Λάρισα. Βγήκα το 2013. Δεν είχα αλλάξει σαν άνθρωπος. Γνώρισα και ανθρώπους στη διαδρομή αυτή που στηρίζαμε ο ένας τον άλλον... Και δεν ξέρω πως να το εξηγήσω... Έπαιξε ρόλο και που άρχισα πιο πολύ να διαβάζω. Αυτό με ηρέμησε. Το 2012 άρχισα να πηγαίνω μόνος μου στο Σχολείο στη φυλακή της Λάρισας. Είχα κάνει αίτηση αλλά δε με πήρανε. Είχαμε μία πολύ καλή δασκάλα και με βοηθούσε. Με ρώταγε «τι θέλεις να κάνεις» Κι έλεγα ότι ήθελα να γράψω θέατρο να παίζουμε. Και με υποστήριζε. Δεν κατάφερα κάτι τότε. Άρχισα, όμως, να διαβάζω πιο εύκολα. Να γράψω ακόμα δεν μπορούσα.

«Φυλακή» της Sylvia Westenbroek (CC BY 2.0)

Πρώτη φορά γράφτηκα σε Σχολείο φέτος, εδώ. Το Σχολείο μου έδωσε κάτι που δεν είχα ζήσει ξανά. Δεν το περίμενα. Οι άνθρωποι που γνωρίζεις εδώ και οι κουβέντες δε μοιάζουν με αυτές που κάνουμε στην πτέρυγα. Δεν είναι μόνο τα μαθήματα- η γλώσσα, τα μαθηματικά. Είναι η εμπειρία που μοιράζονται οι δάσκαλοι. Με την Ιοκάστη (σ.σ. σύμβουλο ψυχολόγο), ας πούμε, και με τον Βαγγέλη (σ.σ. σύμβουλο σταδιοδρομίας) δεν είναι μάθημα αυτό που κάνουμε. Είναι μία συζήτηση που σε βοηθάει να γνωρίσεις τον άλλον που κάθεται δίπλα σου, να σκεφτείς τι θα κάνεις εσύ μετά από εδώ. Κι από την ώρα που έμαθα να γράφω άρχισα πάλι να λέω στα παιδιά να κάνουμε θέατρο. Έγραψα 38 σελίδες πριν λίγο καιρό και τις πέταξα. Θα γράψω ξανά. Πάντα βρίσκω κάποιους που ενδιαφέρονται. Βοηθάει πολύ τους κρατούμενους- χαλαρώνει το μυαλό όταν ασχολείσαι με κάτι.

Τώρα ξαναδιαβάζω τον Άμλετ. Μου αρέσει πολύ. Το είχα δει και παλιά σε ταινία και μου είχε κάνει εντύπωση. Τότε δυσκολευόμουν να καταλάβω τη γλώσσα. Ακόμα δυσκολεύομαι. Έχω γεμίσει σελίδες με λέξεις που μου είναι άγνωστες. Μου αρέσει πολύ, όμως, γιατί είναι μία αληθινή ιστορία. Παρουσιάζει το που μπορεί να φτάσει η κακία του ανθρώπου. Πως μπορεί να φυτρώσει μέσα σε μία οικογένεια η προδοσία, ένα μεγάλο κακό. Συμβαίνει αυτό. Και σε μας εδώ και παντού. Σκοτώνει ο αδελφός τον αδελφό για χωράφια. Το ότι γινόταν σε τέτοια εποχή μου κάνει εντύπωση. Βλέπεις τι δύναμη έχει το συμφέρον. Πόσο πίσω πάει. Λέει και για την εξουσία. Ο Άμλετ δεν ήθελε να είναι επικεφαλής. Δεν ήθελε την εξουσία. Ήθελε μόνο να τραβήξει τον ίδιο δρόμο. Να μάθει την αλήθεια. «Δε με νοιάζει», έλεγε, «η περιουσία». «Θέλω να βρω τι έγινε».

Δικαιοσύνη δεν υπάρχει. Όχι εδώ. Αλλά μέσα μας υπάρχει πάντα η αίσθηση για το τι είναι δίκαιο. Είμαι αισιόδοξος. Όταν βγω, με το καλό, δε θα είμαι όπως ήμουν. Πολλά έχουν αλλάξει.

ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ ΔΡΟΜΟΣ

Ο **Klisman** είναι από τα πρώτα μέλη που μπήκαν στην ομάδα μας. Δεν έχανε συναντήσεις, αλλά του ήταν αδύνατο να καθίσει ακίνητος στην καρέκλα για ώρα. Τυχαία μια μέρα μάθαμε πως για χρόνια χόρευε στους δρόμους. Του ζητήσαμε να μας περιγράψει εικόνες από εκείνη την εποχή, να μας πει αν επιβιώνει μέσα του ο χορός και πως. Πέρασαν μέρες χωρίς να απαντά και την τελευταία μέρα -στην κυριολεξία την τελευταία στιγμή πριν κλείσει η ύλη μας- έβγαλε από το τσεπάκι το πιο ωραίο σημείωμα. Ζήτησε να γραφτεί κάπου ανάμεσα στις λέξεις και το όνομα του καλού του φίλου, **Miris Lolis**, που γίνονταν ένα σώμα στην προπόνηση και στα battles, που ήταν από την πρώτη στιγμή, και παραμένει μέχρι σήμερα, στο πλάι του. Μας είπε και για άλλους φίλους, για απίθανες αναμνήσεις, για δασκάλους που μας διώχνουν κι άλλους που μας κερδίζουν για πάντα, με μια χειρονομία. Για στιγμές ελευθερίας και για τους δρόμους που είναι μπροστά.

Το σημείωμα έλεγε:

Άρχισα να ακούω Hip-Hop και RnB το 2008. Κάθε φορά που άκουγα ένιωθα μέσα μου τον ρυθμό. Ένα αίσθημα πως το σώμα ΠΡΕΠΕΙ να κουνηθεί. Περνάγαμε 5 και 6 ώρες τη μέρα στο ίντερνετ να ακούμε κομμάτια. Καταλήξαμε στο Reggaeton και το Break Dance. Ξεκινήσαμε περίπου 9-10 άτομα. Κάθε μέρα μετά το σχολείο μαζευόμασταν σε ένα πάρκο, στη γειτονιά που είχαμε μεγαλώσει όλοι μαζί. Στην αρχή κάναμε 2-3 ώρες το μεσημέρι, μετά το σχολείο. Υπήρχαν φορές που πηγαίναμε σπίτι μόνο για να φάμε και ξανασυναντιόμασταν στο ίδιο σημείο και τελειώναμε 11 με 12 το βράδυ.

Μετά από ενάμιση χρόνο προπόνηση στους δρόμους.... Όταν λέω δρόμους εννοώ πλατείες, πολυκατοικίες, γκαράζ, λόφους.... Ποτέ ένα μέρος, το ίδιο, ίδια ώρα, κλειστό μέρος. Ούτε ένας δάσκαλος. Ούτε όρια. Αυτή ήταν η σχολή του χορού. Για μας δεν υπήρχε δάσκαλος και όρια. Υπήρχε μόνο ισότητα. Ήμασταν εμείς οι ίδιοι ταυτοχρόνως, δάσκαλος και μαθητής.

Θυμάμαι όταν χόρευα και έκανα το κύμα με τα χέρια μου μπορούσα να βλέπω τον ήλιο να με χτυπάει στο πρόσωπο. Ήταν μέρα και ζέστη. Άλλη μέρα, όταν έκανα τη σβούρα, το ελικόπτερο που λέμε εμείς, κάτω στο πάτωμα ενός πάρκου, μπορούσα να δω τα αστέρια. Ήταν βράδυ και ήσυχα. Άλλη μέρα, όταν έκανα την ανάποδη κωλοτούμπα, και σήκωνα το κεφάλι μου να σκουπίσω τον ιδρώτα μου, δεν μπορούσα, γιατί ήταν η βροχή που με κάλυπτε ολόκληρο και η μπλούζα μου είχε φτάσει στα γόνατα απ' τα νερά.

Η φωτογραφία είναι του tryphon4
(CC BY-NC-SA 2.0)

Για μια μοναδική φορά τον καταφέραμε να καθίσει στην καρέκλα και να μας πει δυο λόγια παραπάνω:

Τι εννοείς όταν λες πως δεν υπήρχε δάσκαλος ή όρια;

Ξέρεις τι άγχος έχω με αυτό τώρα; (δείχνει το μέσο καταγραφής) Καλύτερα να σου τα πω χωρίς αυτό και να τα πεις με τα δικά σου λόγια.

Άμα τα γράψω με δικά μου λόγια θα τα χαλάσω.

Καλά. Κάνε μου πάλι την ερώτηση.

Πώς γινόταν να μη σκορπάει η ομάδα αφού δεν είχατε, όπως λες, αρχηγό και όρια; Να θέλει να ανταγωνιστεί ο ένας τον άλλο π.χ. να γίνει εκείνος αρχηγός;

Όταν κάποιος γινόταν καλύτερος στον χορό (αν έκανα ας πούμε πιο γρήγορα ένα ρυθμό ή έβγαζα μία καινούργια κίνηση) τα παιδιά το καταλάβαιναν και μου έλεγαν: Να την κάνουμε αυτή την κίνηση κι εμείς; Αν την κάνανε και δεν μπορούσαν να την κάνουν καλύτερα από μένα, αυτή η κίνηση "καθότανε" σε μένα. Μετά αυτό γινότανε με κάποιον άλλον που έβρισκε μία δική του κίνηση. Βλέπαμε όλοι ότι την κάνει καλύτερα και δε λέγαμε γιατί εσύ την κάνεις κι εγώ όχι; Έτσι προχωράγαμε. Έβγαινε μόνο του αυτό... Από όλη τη διαδικασία, την παρέα, τις ώρες, τον δρόμο. Σου έδινε μία ενέργεια όλο αυτό το πράγμα κι έναν τρόπο να ζεις. Μεγάλωνες μέσα από αυτό. Δεν είχες κάποιον πάνω στο κεφάλι σου να σου λέει "κάνε αυτό" και "κάνε εκείνο". Έκανες τη χορογραφία σου μόνος σου, από το μυαλό σου, κατάλαβες;

Μου ακούγεται αυτό που λες και αυτά που γράφεις, σαν να έχουν μία έντονη αίσθηση ελευθερίας μέσα. Η ζωή με την παρέα, οι δρόμοι, η επαφή με τη φύση. Τα θυμάσαι εκείνα τα χρόνια...

Τα θυμάμαι σαν σήμερα. Σαν σήμερα. Μη σου πω ότι μπορώ να το ζήσω ξανά το αίσθημα αυτό. Και δεν έχω γράψει τη συνέχεια της ιστορίας. Πως μετά από 1,5-2 χρόνια που είχαμε μάθει τι είναι ο χορός, είχαμε βρει τον ρυθμό μέσα μας, αρχίζανε και τα battles γιατί υπήρχαν κι άλλες γειτονιές που το κάνανε αυτό. Δεν ήμασταν μόνο εμείς. Και συναντιόμασταν στα clubs, στις παραλίες...

Μία ζωή όλο χορός, ε; Αλήθεια. Αναρωτιέμαι αν αυτό επηρέαζε τις σχολικές σου επιδόσεις. Τι μαθητής ήσουν; Σε ένοιαζε, δε σε ένοιαζε;

Δε με ένοιαζε, καθόλου. Και μη σου πω ότι ήταν ένας λόγος που δε μάθαινα και τόσο στο σπίτι μου για να πάω σχολείο να χορέψω στο σχολείο. Γιατί και στο σχολείο όταν ήμασταν, βγαίναμε από την τάξη 2-3 ώρες τη μέρα και κάναμε προπόνηση στο προαύλιο...

Μετά σου τράβαγε καθόλου την προσοχή το μάθημα; Όταν ζούσες από τη μία αυτή τη φάση στο προαύλιο μπορούσες να μπεις και να κάτσεις σε ένα θρανίο, όπως καθόμασταν;

Όχι, όχι, καθόλου. Ήθελα αδρεναλίνη. Δεν μπορούσα. Αλήθεια. Καθόλου.

Υπήρχε έστω ένας δάσκαλος που μπορούσε να σε κρατήσει;

Όχι. Να καταλάβεις, όταν κάνανε party στο σχολείο ήμουν πρώτη μούρη με τους φίλους μου και μου έλεγε η διευθύντρια "Κώστα, θα κάνουμε party και πρέπει να έρθεις να ανοίξεις το party".

Οπότε δεν ήσουν τόσο του μαθήματος, όσο της γιορτής.

Και του δρόμου.

Τι κρατάς από το κομμάτι αυτό της ζωής σου που δε χάνεται όπου κι αν βρεθείς- όπως κι αν έρθουν τα πράγματα;

Αδρεναλίνη. Φιλία. Αισθήματα. Πάρα πολλά. Πάρα πολλά.

Πολλές φορές στην ομάδα μας έλεγες "πάει τώρα το σώμα, τα έχω ξεχάσει αυτά.. πως να ξαναπιάσω τον χορό...", ενώ τώρα λες είναι μέσα σου. Τι ισχύει τελικά;

Τώρα είναι αλλιώς τα πράγματα. Ο καθένας έχει βρει τον δρόμο του. Ο ένας δουλεύει delivery, ο άλλος υδραυλικός, κατάλαβες; Κι αυτό χάνεται. Κι εγώ θα πρέπει να βρω κάτι να δουλέψω... Κι αυτό το αφήνεις πίσω τώρα. Δεν είναι ότι είμαι μεγάλος, αλλά εντάξει. Σαν ταινία μοιάζει.. Να πάω τώρα εγώ να τους πάρω από τις δουλειές τους, κι από τις ζωές τους που ο άλλος έχει παντρευτεί και να τους πω "έλα να ξαναβρούμε στους δρόμους" ή "έλα να το κάνουμε επαγγελματικά".

Τι είναι για σένα η φυλακή;

Με κάνει να μη βιάζομαι. Αυτό. Να σκέφτομαι και να ακούω τους άλλους.

Είσαι λίγο καιρό μέσα, ε;

Ναι, ενάμιση χρόνο.

Το εδώ σχολείο πως σου φαίνεται;

Πολύ καλό! Μετά από τόσα χρόνια και έξι τάξεις που είχα κάνει μόνο εγώ. Πάρα πολύ καλό! Γίνεσαι πιο μορφωμένος. Μαθαίνεις καινούργιες λέξεις. Να μιλάς. Αλλά και να ακούς πιο πολύ. Έμαθα πάρα πολλά εδώ στο σχολείο, αλήθεια.

Αφού σου αρέσει το σχολείο γιατί μας ζόρισες τόσο πολύ να φέρεις το κείμενο; Ενώ θέλαμε να μάθεις τι έχεις κάνει...

Κι αυτό που έγραφα, το έγραφα επειδή είχα μείνει μόνο εγώ. Αν είχαν μείνει άλλοι 2-3 δε θα είχα γράψει (γέλια).

Γιατί;

Γιατί... Δε φανταζόμουν ποτέ ότι θα το 'γραφα αυτό που έχω ζήσει. Κι έχω και τόσα χρόνια να γράφω... Από το 2007. Και στα παιδιά, τους φίλους μου που έλεγα ότι έχω ξεκινήσει, γελάγανε. Όταν τους το έδειξα μου είπαν "Μπράβο! τι είναι αυτό!" Στην αρχή γελάγανε. Μου λέγανε "Τι κάνεις ρε χαζέ!" Και τώρα μου λένε "Μπράβο! Σαν ταινία είναι!". Κι ας το έχω γράψει με λίγα λόγια. Γιατί αν κάτσω τώρα 2-3 μέρες από 2-3 ώρες θα γράψω πολλά περισσότερα. Αλλά δεν είμαι... Και το στυλό που το κρατάω, το κουνάω, το κάνω... Δε βλέπεις; (πράγματι, χορεύει το στυλό).

Καταλαβαίνεις ότι για κάποιους αυτά είναι πράγματα που δεν τα έχουν ζήσει ποτέ και θα είναι ωραία να τα διαβάσουν.

Ναι.

Πως τα βλέπεις τα πράγματα μετά από εδώ; Θα έχει θέση ο χορός στη ζωή σου;

Ναι, εννοείται. Πάντα. Μιλάμε γι' αυτό το συγκεκριμένο είδος. Αν μου πει κάποιος ότι λείπει ένα μέλος της ομάδας και πρέπει να βγει και χωρίς χορογραφία θα κάτσω να τον βοηθήσω να βγει όπως πρέπει. Δε θα πω όχι ποτέ.

Ένα από τα πράγματα που στερείται κανείς στη φυλακή είναι η επαφή με τη φύση και στο σημειώμά σου περιγράφεις πολύ στενή επαφή με τον ήλιο, τα νερά...

Έχω μεγαλώσει στη φύση.

Που;

Πεδίον του Άρεως.

Άμα κάνεις ένα παιδί τι θα του πεις για το σχολείο; Πες ότι σου λέει "ω, ρε πατέρα, δε θέλω να πάω στο σχολείο τώρα..." (κι εσύ μέσα σου ξέρεις πως έχει δίκιο, γιατί κι εσένα δε σου άρεσε)...

Θα προσπαθήσω στη μισή του ζωή να τον στρέψω προς το σχολείο. Γιατί η δεύτερη μητέρα για ένα παιδί είναι το σχολείο, ένας καθηγητής. Και μετά στον αθλητισμό.

Τι δεν κάνει καλά το κανονικό, το πρώτο μας σχολείο, Κώστα, και μας χάνει; Γιατί μας χάνει τους περισσότερους. Και τους καλούς μαθητές τα πρώτα χρόνια μας έχανε.

Με τους καθηγητές έχει να κάνει. Κάνει ένα λάθος ένα παιδί και του λένε «βγες έξω». Αυτός θα βγει έξω και θα αρχίσει τα δικά του, κατάλαβες; Ενώ αν ζοριστεί και κάτσει μέσα στην τάξη και βρει κάτι να κάνει...

Εμένα, για παράδειγμα, με έπιασε μια φορά μια καθηγήτρια μετά το μάθημα και μου έλεγε «σου μιλάω σαν να είμαι μητέρα σου».

Εγώ και μόνο για τα λόγια που μου 'λεγε ένιωθα ωραία, κατάλαβες; Και μετά στο μάθημά της σεβόμουν και όταν έκανε κάποιος φασαρία του έλεγα, «σε παρακαλώ, άστην, αφού είναι καλή». Με άλλαζε, κατευθείαν. Ενώ άλλη καθηγήτρια μου έλεγε «ήρθες εδώ απ' τους δρόμους να μας κάνεις μαγειέζ»- αυτή την έκφραση μου 'λεγε. Κι εγώ δεν ξαναπάτησα ποτέ στο μάθημά της. Το θυμάμαι σαν σήμερα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΕΝΑΝ ΑΛΛΙΩΤΙΚΟ ΦΥΛΑΚΑ

Την τρίτη εβδομάδα και ενώ πιστεύαμε προς στιγμή ότι στερεούμε από ιδέες χτύπησε η πόρτα της τάξης και μπήκε μέσα ο **Νίκος Κοτρέτσος**, σωφρονιστικός υπάλληλος, μετά από πρόσκληση του **Olimpjon** και του **Agron**. Κάναμε μαζί του την πρώτη ομαδική μας συνέντευξη. Δεν είχαμε ετοιμάσει καμία ερώτηση, αλλά δε χρειάστηκε. Ο Νίκος επελέγη από τους μαθητές επειδή είναι χείμαρρος. Επειδή παρά τα χρόνια που έχει στη φυλακή, δε τη συνηθίζει. Επειδή βρίσκει πάντα κάτι καινούργιο να πει για να τους φτιάξει την ψυχολογία, να τους κάνει να ξεχάσουν έστω για λίγο ότι βρίσκονται πίσω από κάγκελα, ακόμα και την ώρα που καλείται (την πιο δύσκολη ώρα της ημέρας) να τα κλείσει. Η συνέντευξή του διαβάζεται μονορούφι. Η ατάκα που, με δυσκολία, διαλέξαμε ως υπότιτλο:

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης θέλω να έρθει το βράδυ που αργώ να κλείσω και να μου πει «κάποιο δίκιο έχεις εσύ, φίλε, που καθυστερείς»

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Αν σου ζήτηγαν να παρουσιάσεις, με δυο λόγια, τον εαυτό σου, τι θα έλεγες; Ποιος κάθεται σήμερα στο τραπέζι μας;

ΝΙΚΟΣ: Ένας πρώην γκρουπιέρης του Casino Λουτρακίου. Ένας πρώην δημοτικός αστυνομικός που τον στέλνανε στα νεκροταφεία. Ένας τύπος που ενδιαμέσα έχει πάει σε δραματική σχολή, σε σχολή αθλητικής δημοσιογραφίας, έχει δουλέψει μπάρμαν, κούριερ... Και κάποια στιγμή, μετά την κατάργηση της δημοτικής αστυνομίας του δόθηκαν δύο επιλογές: Ή να γίνει μπάτσος ή σωφρονιστικός.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Το πρώτο το σκέφτηκες ποτέ;

ΝΙΚΟΣ: Ούτε καν. Αλλά το έβαλα σαν δεύτερη επιλογή γιατί ήξερα ότι δε θα περάσω έτσι κι αλλιώς εκεί. Και μου άρεσε η ανάκριση που μου έκαναν στη σχολή της Αμυγδαλέζας γιατί μου απέδειξαν αυτό που πίστευα πάντα. Μου είπαν «δεν κάνετε κύριε Κοτρέτσο για μπάτσος, γιατί είστε πολύ σκεπτόμενος και πάρα πολύ ευαίσθητος». Και τους είπα «σας ευχαριστώ πάρα πολύ». Τους έκανε εντύπωση ότι, ενώ όλοι οι άλλοι δημοτικοί αστυνομικοί που πήγαν έλεγαν κλασικά πράγματα, εγώ

έλεγα άλλα από αυτά που περίμεναν. Τους θορύβησε. Και μου λένε «Καθίστε, κύριε Κοτρέτσο, στην άκρη. Θα σας περάσουμε και δεύτερη συνέντευξη». Μετά και τρίτη συνέντευξη. Με ρωτάγανε γιατί είπα «καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά το όνομα». Κάποιες φράσεις που για μένα είναι η ίδια μου η ύπαρξη, σ' αυτούς έκαναν εντύπωση.

AGRON: Δηλαδή πρέπει να είσαι σκληρός για να είσαι μπάτσος;

ΝΙΚΟΣ: Αυτό που κατάλαβα εγώ είναι ότι δεν έπρεπε να έχω δεύτερες σκέψεις, ούτε συνείδηση. Απλά να εκτελώ εντολές. Οι άλλοι δημοτικοί αστυνομικοί που ήταν παρόντες δεν είπαν τίποτα. Όταν ήσασταν σε διαθεσιμότητα, τους ρωτήσανε, τους 9 μήνες που διαλύθηκε η δημοτική αστυνομία, τι κάνατε; Και είπαν ότι δεν έκαναν τίποτα. Εγώ τους έλεγα ότι έκανα θέατρο, καραόκε, ότι πήγα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τους έλεγα ότι έκανα πράγματα, ότι παρακολουθούσα μαθήματα εγκληματολογίας. Κι αντί να το δουν θετικά, μου είπαν ότι δεν κάνω για αστυνομικός.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Τελικά, λοιπόν, δεν έγινες.

ΝΙΚΟΣ: Όχι. Έγινα σωφρονιστικός. Ήταν στην ουσία μονόδρομος γιατί είχα ήδη μπει σε μία διαδικασία στη ζωή μου να μην έχω τεχνολογία, να μην έχω κινητό, Facebook, αυτοκίνητο, μηχανάκι. Ήταν η μόνη δουλειά που μπορούσα να κάνω γιατί δε χρειάζεται να έχω τίποτα από όλα αυτά. Και όχι μόνο αυτό. Επειδή σε όλη μου τη ζωή ασχολιόμουν με θέατρα, με ταινίες κλπ. σκέφτηκα ότι ίσως μου δινόταν η ευκαιρία να κάνω αυτά που έκανα έξω και μέσα. Το είχα μέσα στο μυαλό μου- στο πίσω μέρος. Δεν ήξερα ακριβώς τι θα βρω.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Τι βρήκες;

ΝΙΚΟΣ: Συγκλονίστηκα. Συγκλονίστηκα. Από τις προσωπικότητες που γνώρισα. Από όλους. Μου θύμιζαν πολύ τον εαυτό μου. Τα ρίσκα που πήρα. Χωρίς να κάνω κάποια παρανομία. Αλλά ήμουν κι εγώ ρισκαδόρος. Κάποτε ήθελα να βγάλω λεφτά μέσα από το καζίνο, σαν παίκτης Blackjack. Είχα πρότυπο τον Τζον Τάραμας. Κι εγώ δεν ήθελα να ζήσω μια ζωή στο μεροκάματο, σαν πρόβατο, και να πεθάνω σαν κούριερ με 580 ευρώ. Στα μάτια όλων αυτών των παιδιών είδα κάτι από τον εαυτό μου. Το ασυμβίβαστο. Το ρίσκο. Αλλά είχα και προτάσεις. Δεν ήρθα έτσι απλά μόνο... Είπα την εξής

φράση: «Αντί για ληστείες θα κάνουμε ταινίες με ληστείες. Έτσι θα έχουμε χρήμα, δόξα, γκόμενες και δε θα μπαίνουμε και μέσα». Νομίζω αυτή η φράση τα λέει όλα. Είναι πιο έξυπνος ο Αλ Πατσίνο, ο Ρόμπερτ Ντε Νίρο; Είναι πιο έξυπνοι αυτοί; Το Hollywood; Καθόμαστε και τους βλέπουμε κι αυτοί περνάνε καλά, κονομάνε κι εμείς καθόμαστε και βγάζουμε φυλακή. Παρεμπιπτόντως, διάβασα κάπου πως ο Ρόμπερτ Ντε Νίρο είχε δηλώσει το εξής: «Αν δεν είχα γίνει ηθοποιός, θα ήμουν ή τρελός ή δολοφόνος».

Τα έχω σκεφτεί όλα. Για μένα είναι σα να έχω παίξει σιάκι. Είμαι το πιόνι που δε φαγώθηκε και μπαίνοντας στον Κορυδαλλό έχω γίνει Βασίλισσα. Και παίζουμε με δύο Βασίλισσες. Όλοι. Κάθε μέρα. Είναι αυτό που λέει ο Μανώλης ο Μητσίας «Πλατεία hi-tech και πολυμέσα. Το σύστημα θα πέσει από μέσα». Αυτό είμαι. Είμαι η αδυναμία του συστήματος που γίνεται η δικιά μας δυνατότητα.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Μπορείς να μας περιγράψεις μια μέρα στη δουλειά σου; Ξεκινάς από το σπίτι σου και μετά...

ΝΙΚΟΣ: Παλιά έφευγα από τους Αμπελόκηπους με τα πόδια και πήγαινα στο Δημαρχείο, στο νεκροταφείο, όπου με στέλνανε, και μετά στο θέατρο. Τώρα η διαδρομή άλλαξε. Φεύγω από το σπίτι μου, πίνω τον καφέ τον πρωινό δίπλα στους παλιούς μου συναδέλφους να δω αν κόβουν πολλές κλήσεις. Ευχαριστώ τον Θεό που δε θα ξανακόψω ποτέ κλήση, παρεμπιπτόντως. Και μετά μπαίνω στο λεωφορείο Γ18 («Λεωφορείο ο Πόθος» το λέω) και ο μονόδρομος με βγάζει εδώ, στάση Κορυδαλλός. Με το που έπιασα δουλειά εδώ κράτησα μια φράση μόνο από τον σωφρονιστικό κώδικα που λέει «Εκτός από την ελευθερία δεν πρέπει να χάνεται τίποτε άλλο που βοηθάει στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου». Αυτό είναι το μόντο όλης μου της ζωής έξω. Και πολύ περισσότερο εδώ. Ότι κάνω έχει σχέση με αυτό. Θέλω να με βλέπουν και να είμαι ερέθισμα θετικό. Να μιλάω μαζί τους σαν Νίκος, σαν ηθοποιός, στις πρόβες του θεάτρου. Έχω έρθει σαν θεατής να δω σε παραστάσεις παιδιά που δεν έχουν παίξει ποτέ τους θέατρο, δεν είχαν καν δει ποτέ τους θέατρο έξω και

εντυπωσιάστηκα. Δεν υπάρχει άλλη λύση. Μα και η «Γέννηση της Φυλακής» αυτό το νόημα είχε. Παίρνεις κόσμο, για διάφορους λόγους, και μπαίνει σε ένα χώρο... Και είναι ευκαιρία το μειονέκτημα να γίνει πλεονέκτημα. Να ασχοληθείς με τον εαυτό σου. Έξω στη ζωή, έτσι κι αλλιώς, οι πιο πολλοί είναι ρομπότ. Δεν προλαβαίνουνε τίποτα. Αυτοκίνητο, γραφείο, κομπιούτερ, σπίτι.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Μπορεί ένας κρατούμενος εδώ στον Κορυδαλλό να το κάνει αυτό που λες; Έχεις δει ανθρώπους να τα καταφέρνουν;

ΝΙΚΟΣ: Έχω συγκλονιστεί με παιδιά που χρησιμοποίησαν το πολύπλοκο του χαρακτήρα τους, που έξω το βγάζανε με άλλα ερεθίσματα, σε άλλα πράγματα... Έχω δει ιδιοφυίες στα μαθηματικά, εκπληκτικούς στην τέχνη, στα εργόχειρα, ζωγράφους, ηθοποιούς, μουσικούς. Πάντα πίστευα ότι το θέατρο είναι για δύσκολους χαρακτήρες- δεν είναι για εύκολους. Και τα παιδιά εδώ είναι ιδανικά για να ενσαρκώσουν αυτούς τους μεγάλους χαρακτήρες. Όχι μόνο θα γεμίσει η ψυχή τους έτσι, όχι μόνο θα νιώσουν αυτοπεποίθηση, όχι μόνο δε θα έχουν ψυχολογικά. Θα ανοίξουνε νέους δρόμους. Με τα ερεθίσματα αυτά θα βοηθήσουνε και τους έξω. Θα στηρίζουνε τους έξω, τις οικογένειές τους. Ψυχικά. Πνευματικά. Άμα νιώθουνε κάθε μέρα εδώ πέρα ότι δεν είναι μια χαμένη μέρα, αυτό είναι τρομερό όφελος για όλη την κοινωνία. Για όλη την κοινωνία. Δεν το έχουμε φανταστεί.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Πως μπορεί ένας σωφρονιστικός υπάλληλος να αντιμετωπίσει έναν κρατούμενο και να του κάνει την καθημερινότητα λίγο καλύτερη, Νίκο; Τι κάνεις εσύ μέσα στη φυλακή;

ΝΙΚΟΣ: Ειδικά στον Κορυδαλλό υπάρχει πάρα πολλή επαφή με τους κρατούμενους και επειδή είναι χειροκίνητα όλα, είναι με κλειδιά, δεν είναι με τεχνολογία. Αυτό, που στους άλλους συναδέλφους μου δεν αρέσει, για μένα ήτανε η ευκαιρία της ζωής μου. Αυτή η επαφή ήταν η ευκαιρία να δείξω κι εγώ ποιος είμαι στα παιδιά. Κι αυτό βοήθησε και τους δύο. Και ξεπεράσαμε τους ρόλους. Αν δεν έχεις πράγματα να πεις, αν φέρεσαι τυπικά δε βοηθάει. Αν κάνει ο σωφρονιστικός τυπικά τη δουλειά, να ανοίγει, να κλείνει πόρτες, να τους λέει μόνο τυπικά πράγματα: πότε να πάνε στο ιατρείο... Στο εξωτερικό, ας πούμε, ο σωφρονιστικός έχει πολύ καλύτερη εκπαίδευση από ό,τι στην Ελλάδα. Μαθαίνουν και ψυχολογία και νομικά θέματα να μπορούν

να μιλήσουν στα παιδιά. Εγώ έτυχε να έχω μία δική μου εκπαίδευση που βοηθάει πάρα πολύ στην πράξη. Αυτά που έκανα εγώ για τον εαυτό μου, για να εξελισσώμαι κάθε μέρα, και που κάνω ακόμα, με βοηθάνε πολύ εδώ. Την κάθε μέρα θέλω να βελτιώνομαι. Έτσι λέω και στα παιδιά. «Αύριο», τους λέω, «θέλω να σας δω καλύτερους». Πάρα πολύς κόσμος με έχει δει έξω. Ξέρουν και που πίνω καφέ. Που άλλοι σωφρονιστικοί τρέμουν να πουν μου μένουν, που πίνουν καφέ γιατί το έχουν συνδυάσει με κάτι κακό αυτό το επάγγελμα- ότι κάνουν κάτι κακό. Κλείνουν τους ανθρώπους. Εγώ κοίταζα να το ανατρέψω αυτό.

AGRON: Σε έχουν φέρει ποτέ σε δύσκολη θέση οι κρατούμενοι, Νίκος;

ΝΙΚΟΣ: Το δύσκολο ήταν στην αρχή, μέχρι να καταλάβω τους χαρακτήρες, κάποια πιο δύσκολα παιδιά. Εγώ πρώτα από όλα δεν μπορώ να μιλάω με έναν άνθρωπο πίσω απ' τα κάγκελα. Και δεν είχα τόσο πρόβλημα με τους κρατούμενους, όσο με την υπηρεσία. Γιατί εγώ όταν θέλει κάποιος να μου μιλήσει πρώτα ανοίγω την πόρτα και βγαίνει έξω από τα κάγκελα. Θέλω πάντα να μιλάω μπροστά απ' τα κάγκελα, όχι πίσω. Είναι δικό μου. Και μου λέει, ας πούμε μια φορά, ένας αρχιφύλακας: «Για ποιο λόγο άνοιξες την πόρτα και βγήκαν έξω οι κρατούμενοι;» Πήρα τα ρίσκα μου, έδωσα τις απαντήσεις μου. Σε κάποιον άλλον πάλι που με έφερε σε δύσκολη θέση, αρχιφύλακα, είπα: «Εγώ εκπαιδεύτηκα για μία κλήση, για μία ΚΛΗΣΗ σε αυτοκίνητο, σε ελεύθερους πολίτες, να μην ασκώ λεκτική βία ή σωματική βία. Σε ανθρώπους που στερούνται την ελευθερία τους είναι δυνατόν να το κάνω αυτό το πράγμα;» Ακόμα και σε δύσκολη θέση να ήρθα, ποτέ δε διανοήθηκα να τσακωθώ με κρατούμενο. Προτιμούσα να τσακωθώ με την υπηρεσία, εγώ προσωπικά, σαν Νίκος, παρά με κρατούμενο.

EDUART: Πως νιώθεις εσύ σαν υπάλληλος όταν κλείνεις μία πόρτα και πίσω είναι ένας άνθρωπος, τρεις, πέντε, δέκα; Τι σκέφτεσαι;

ΝΙΚΟΣ: Πολλοί θεωρούν ότι κάνουν κάτι φυσιολογικό. Α! Από τη στιγμή που κάνανε κάποιο αδίκημα οι άνθρωποι φυσιολογικό είναι κάποια στιγμή να κλειστούν. Για μένα δε θα έπρεπε να υπάρχει καν αυτή η διαδικασία. Να βρεθεί κάποιος άλλος τρόπος, να υπάρχουν χώροι, να κάνουν πράγματα οι άνθρωποι. Όχι να υπάρχουν κελιά με 4 ανθρώπους μέσα...

AGRON: Το λες επειδή τα κελιά είναι για έναν και κάθονται 4 άτομα.

ΝΙΚΟΣ: Ακριβώς. Δηλαδή δεν το πιστεύω κάθε φορά που το βλέπω. Όχι να μου φαίνεται φυσιολογικό. Εγώ συνήθως μιλάω με τους ανθρώπους- τι βλέπουνε στην τηλεόραση. Μιλάω. Κι έρχονται μετά οι άλλοι και μου βάζουνε χέρι. Αλλά εγώ δεν πρόκειται να αλλάξω- δεν μπορώ. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης θέλω να έρθει εκεί το βράδυ που αργώ, να έρθει εδώ πέρα ο ίδιος ο Υπουργός Δικαιοσύνης και να μου πει «κάποιο δικίο έχεις εσύ, φίλε, που καθυστερείς. Κάποιο δικίο έχεις».

Στο ενδιαμέσο δύο συνεντεύξεων απathanάτισαμε και αυτή τη στιγμή που ο Νίκος έλεγε στον Κώστα:

Όλα είναι δρόμος. Μη σταματάς να προχωράς. Τι θα σε οδηγήσει εδώ ή εκεί κάθε στιγμή παίζεται. Κάτι που κάνεις τώρα δεν ξέρεις πως θα το χρησιμοποιήσεις στο μέλλον. Μια κουβέντα που κάνεις τώρα, ακόμα και εδώ μέσα, μπορεί να σου αλλάξει όλη τη ζωή.

OLYMPJON: Όταν σηκώνεσαι το πρωί και είναι να πας στη δουλειά τι νιώθεις; Ότι είναι μια κανονική δουλειά; Ότι θα είναι άλλη μια βαρετή μέρα;

ΝΙΚΟΣ: Όχι, όχι. Καμία σχέση. Αυτό το νιώθουν όσοι δε θέλουν να έχουν επαφή με τους ανθρώπους και θεωρούν ότι απλά θα κυλήσει η ποινή και ρωτάνε μόνο για φυλακή. Εγώ δε μιλάω για φυλακή. Μιλάω για ελευθερία. Δε μιλάω για ποινές, δε μιλάω για χρόνο. Για μένα αυτό που έχει σημασία είναι να μένουν οι άνθρωποι το λιγότερο χρονικό διάστημα σ' αυτά τα ιδρύματα με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες και να κάνουν πράγματα, όλοι. Κι όχι

με κελιά, ούτε με κλειδιά. Αυτά είναι γελοία. Είναι αναχρονιστικά πράγματα.

AGRON: Πιστεύεις ότι το Σχολείο της φυλακής πρέπει να αναβαθμιστεί;

ΝΙΚΟΣ: Ναι, μπορεί να κάνει κι άλλα πράγματα. Γνώρισα και τον Γιώργο τον Ζουγανέλη, τον δάσκαλο που τα ξεκίνησε όλα αυτά... Παιδιά που δεν είχαν τη δυνατότητα έξω να τελειώσουν το σχολείο, να βάλουν μια βάση. Κι όχι απλά για τα μεροκάματα ή για να μειωθεί η ποινή. Είναι μεγάλο πράγμα η παιδεία. Η παιδεία. Άνθρωπος αγράμματος, ξύλο στους φασίστες. Όχι ξύλο απελέκητο, ξύλο στους φασίστες.

OLYMPJON: Όταν ένας υπάλληλος τελειώνει τη δουλειά του και κλείνει και πάει στο σπίτι του, ένας υπάλληλος που τον θεωρούμε άνθρωπο και φέρεται καλά, παίρνει προβλήματα μαζί του ή απλά τελειώνει τη δουλειά του και...

ΝΙΚΟΣ: Πιστεύω ότι όσοι είναι ευαίσθητοι, αν το κάνουν χωρίς να έχουν βρει κάποιο τρόπο να προσφέρουν θετικά και το κάνουν τυπικά, κάποια στιγμή αποκτάνε κουσούρια. Έχω δει σωφρονιστικούς να γίνονται αλκοολικοί, τζογαδόροι, να χωρίζουν από τις γυναίκες τους. Δε γίνεται να μη σου αφήσει κουσούρι. Αν δεν είσαι άνθρωπος εδώ, θα τα βρεις έξω, στην προσωπική σου ζωή. Δεν υπάρχει περίπτωση. Γι' αυτό και δεν αντέχουν. Ειδικά στον Κορυδαλλό οι υπάλληλοι εγκαταλείπουν. Πολλοί δεν παίρνουν ούτε καν σύνταξη. Πεθαίνουν νωρίτερα. Παθαίνουν καρδιές. Δεν είναι καθόλου εύκολο.

OLYMPJON: Να σε ρωτήσω κάτι ακόμα. Επειδή έχεις περάσει από πολλά στάδια, όπως είπες, και ζεις και έξω και μέσα. Πόσο δίκιο έχουν οι άνθρωποι έξω σ' αυτά που πιστεύουν για τους ανθρώπους που είναι μέσα; Γιατί εγώ πιστεύω ότι τους βλέπουν όλους με μια ματιά. Αυτό πως το εξηγείς;

ΝΙΚΟΣ: Ο κόσμος λέει εύκολες κουβέντες. «Να μπει φυλακή! Βάλτε τον φυλακή!». Για οποιονδήποτε. Εγώ πιστεύω ότι δε θα έπρεπε καν να υπάρχει η ιδέα της φυλακής. Η ιδέα, σαν λέξη. «Θα σε κλείσω φυλακή». Τσακώνεται ο άντρας με τη γυναίκα και του λέει «θα σε στείλω φυλακή, κερατά!». Δεν πρέπει καν να υπάρχει σαν απειλή αυτή η φράση.

ΙΟΚΑΣΤΗ: Τι μήνυμα θα είχες να δώσεις προς τους κρατούμενους, Νίκο;

ΝΙΚΟΣ: Να πάρουνε τη ζωή στα χέρια τους. Έχουν φοβερές προσωπικότητες. Αντί να βγάλουν αυτή την ορμή τους σε λάθος πράγματα, τα νεύρα τους, τον θυμό τους ή οτιδήποτε, να τα διοχετεύσουν σε πράγματα δημιουργικά. Θα πάθουν πλάκα και οι ίδιοι και τα αγαπημένα τους πρόσωπα. Θα πάμε αλλού όλοι μας.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Πες μου μία ανάμνηση που έχεις από τις πτέρυγες που δε σου φεύγει με τίποτα από το μυαλό. Ένα βράδυ πολύ ιδιαίτερο που θυμάσαι.

ΝΙΚΟΣ: Ήταν όταν πρωτοήρθε ο Νίκος ο Ρωμανός από τις φυλακές Αυλώνα και τον συνάντησα στην πτέρυγα Α. Επειδή το περιστατικό με τον Αλέξη Γρηγορόπουλο, η δολοφονία του φίλου του, με είχε συγκλονίσει και στην ουσία το γεγονός αυτό στιγμάτισε όλη αυτή τη γενιά κι έφερε τη γενιά αυτή στη φυλακή... Ένωσα εκείνο το βράδυ την ανάγκη να αφιερώσω έναν μονόλογο θεατρικό που ήξερα στον Νίκο Ρωμανό και σ' όλα τα παιδιά. Ήταν ένας μονόλογος από το «Γλυκό πουλί της Νιότης». Όταν τελείωσε το χειροκρότημα, η αγκαλιά του Νίκου, που με φίλησε, και τα υπόλοιπα παιδιά δε θα τα ξεχάσω ποτέ στη ζωή μου.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Ποιο σημείο αυτού του μονολόγου ήθελες να ακουστεί εκείνη τη στιγμή μέσα στη φυλακή;

ΝΙΚΟΣ: (ερμηνεύει τμήμα από τον μονόλογο του Τσάνς Γουέην από στήθους) *Για φανταστείτε. Ένας άνθρωπος γεμάτος όνειρα, φιλοδοξίες, να χαθεί έτσι τυχαία, από μία σφαίρα που έπεσε τυχαία στον αέρα... Και τότε έσπασα. Δηλαδή τα νεύρα μου σπάσανε. Και κατάλαβα ότι μπορεί οι άνθρωποι να φαίνονται ευγενικοί, φιλικοί... αλλά δεν είναι αληθινοί. Και τότε ο μόνος λόγος που αισθάνθηκα ότι υπάρχει για να ζω είναι το κορίτσι των παιδικών μου χρόνων. Πατρίδα μας είναι τα παιδικά μας χρόνια. Έρωτας και αναρχία.*

ΑΝΤΙΓΟΝΗ: Μπορεί ένας άνθρωπος να αλλάξει το σύστημα, Νίκο;

ΝΙΚΟΣ: Πρέπει να προσπαθήσει. Πρέπει να πιστέψει. Κι αν το πιστέψει και μόνο η πίστη μπορεί να κάνει θαύματα. Στο θέατρο μου 'λεγε η καθηγήτριά μου, Αννίτα Καγκάλου: «Νίκο, να θυμάσαι μία φράση. Ξεπέρα τον φόβο, κοίτα το θαύμα».

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Ο **Eduart** μιλάει συχνά με ρίμες. Όταν γράφει χρησιμοποιεί όλο το πλάτος του τετραδίου και μπορεί να φτιάξει ένα τραγούδι μέσα σε ελάχιστα λεπτά. Όταν τον ρωτάς, απαντάει χωρίς δεύτερη σκέψη. Όπως λέει ο ίδιος, το Σχολείο τον έχει αλλάξει. Στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς πήρε μεταγωγή για την Πάτρα. Τη μέρα που γύρισε τον βρήκαμε πρώτο πρώτο να κάθεται στο τραπέζι της σύνταξης, με τα χαρτιά του ανοιχτά. Δεν ήθελε να χάσει στιγμή. Από τις πολλές ιδέες και τα κείμενα που μοιράστηκε αποφασίσαμε να κρατήσουμε αυτό το γρήγορο πινγκ πονγκ με φράσεις, επειδή καμιά φορά το πρώτο που μας έρχεται στο μυαλό είναι το πιο αληθινό.

ΚΙΝΔΥΝΟΣ.

Ο καλύτερος φίλος γίνεται ο χειρότερος εχθρός.

ΜΑΝΑ.

Είναι μία μόνο. Δεν αλλάζει. Και όλα να τα βρεις, μάννα δε βρίσκεις πουθενά.

Ο ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΣ ΣΟΥ ΣΤΙΧΟΣ. Είναι από ένα κομμάτι που έγραφα τα Χριστούγεννα για τη γιορτή που κάναμε στο σχολείο. Θα σου το δώσω να το βάλεις.

ΦΥΛΑΚΗ. Ένας επικίνδυνος σταθμός. Και μαθαίνεις, και ρισκάρεις. Είναι μαχαίρι με δύο λεπίδες.

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΕΔΩ. Τα λόγια και το να σε προδώσουν οι φίλοι σου. Σου πέφτει το ταβάνι. Έχουν σκοτωθεί και πολλοί έτσι. Έχω κρυσάλλω με όλους- δεν μπορώ να κάνω φίλο κανέναν πια.

ΜΕΤΑΝΙΩΝΩ. Αν μπορούσα να γυρίσω τον χρόνο πίσω, δε θα είχα φύγει μακριά από την οικογένειά μου.

ΑΛΒΑΝΙΑ. Μου λείπει, γιατί είναι η χώρα μου, αλλά έτσι που ζουν εκεί δε θα έλεγα να πάω να ζήσω. Θα πήγαινα μια βόλτα, αλλά όχι να ζήσω.

ΕΛΛΑΔΑ. Δυστυχώς ή ευτυχώς, μεγάλωσα εδώ. Είναι μια χώρα που δε βρίσκεις το δικίο σου. Και είναι μία χώρα που το παιδί σου δεν μπορεί να προκόψει αν δεν έχει δύναμη ή γνωστούς. Είναι η χώρα που έχει πάρει τόσες ζωές τζάμπα. Η πιο όμορφη χώρα, αλλά έχει μεγάλα κακά.

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΜΟΥ ΗΛΙΚΙΑ. Από που να ξεκινήσω. Μια εικόνα που μου έχει μείνει είναι όταν μαζεύομασταν όλοι μαζί, πρωί, βράδυ... Ήμασταν 15-16-17 ξαδέλφια. (γέλια)

ΕΡΩΤΗΣΗ ΧΩΡΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗ. Γιατί ασχολούμαι να βοηθήσω πάντα τους άλλους και δεν ξέρω τι θέλω για τον εαυτό μου. Κάποτε θα τη βρω. Είμαι στον δρόμο.

ΕΛΠΙΔΑ. Δεν πεθαίνει ποτέ, αν κάποιες φορές μοιάζει ότι πλησιάζει η ώρα της.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ. Δε μου καίγεται καρφί.

ΔΡΟΜΟΣ. Μια εμπειρία πολύ δύσκολη, επικίνδυνη. Ή σε πάει κάτω ή πάνω.

ΑΛΛΑΖΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ; Εξαργτάται τι σφαλιάρεις έχεις φάει, τι ποτάμια έχεις περάσει. Μόνο αυτό μπορεί να σε αλλάξει. Δε σε αλλάζει να σου πει κάποιος "άλλαξέ το, γιατί είσαι σε κακό δρόμο". Ξέχασέ το. Η εμπειρία σε μαθαίνει μόνο.

Η ΦΥΛΑΚΗ ΣΕ ΚΑΝΕΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ή ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ; Και τα δύο. Εξαργτάται με ποια πλευρά κοιμάται κάθε κρατούμενος.

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ/Η ΔΑΣΚΑΛΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΖΕΙΣ. Η Ελένη (σ.σ. η φιλόλογος) μου κάνει εντύπωση που ταλαιπωρείται μαζί μας, όμως προσπαθεί να μας βοηθήσει όλους. Είναι και χρόνια εδώ. Είναι η πιο παλιά. Πρέπει να βγάλεις το καπέλο στην Ελένη. Όλα κερδίζονται με τον χρόνο.

Από μικρό παιδί πήρα ένα δρόμο,
για μία νέα αρχή
έφτασα στην Ελλάδα και μπήκα φυλακή.
Τα όνειρα που είχα μου έχουν μείνει στη μέση.
Πως σκέφτομαι συνεχώς πως θα 'μαι πάλι σ' αυτή τη θέση.

Να σ' έχω αγκαλιά, να σε γεμίζω με φιλιά
Να μη φύγω από σένα, να μετανιώσω πια.
Γιατί αλλάζει ο καιρός πάλι μες στη φυλακή.
Η οικογένεια περιμένει κάθε μέρα το παιδί.

Κάνω ευχή, για να 'μαστε μαζί
Βαρέθηκα τα κάγκελα, τη φυλακή
Το κλείδωμα και το ξεκλείδωμα
Θεέ, Πόσο θα αντέξω ακόμα!

Η ζωή μου μαράζι, η ψυχολογία αλλάζει
Η μάνα μου κλαίει και η καρδιά της σπαράζει.
Προκάλεσα πόνο, θλίψη, στεναχώρια.
Που θα πάει όλο αυτό, δεν αντέχω πια να ζω.
Μας κλέψανε τα χρόνια, τις καλύτερες στιγμές

Ο πόνος είναι ίδιος, σήμερα όπως χθες.
Σήμερα όπως χθες.
Δεν το αντέχω πια αυτό.
Χρόνια πολλά που δε λέγεται εδώ,
Ούτε υπάρχουν δώρα.
Παρόλο που Χριστούγεννα σε όλη τη χώρα.
Σε όλη τη χώρα.

Βρίσκομαι στη φυλακή που λέγεται.. αανα
Που δεν πρόκειται ποτέ η καρδιά να βρει τη μάνα
Το σκέφτομαι συνεχώς, πώς να βγω από δω
Φτύνω, φτύνω τοίχους γιατί άλλο δεν μπορώ.

Και μια μάνα που έχω, δεν μπορώ να τη δω.
Έχω μείνει μοναχός,
Κάτι χρόνια απ' τη ζωή μου.
Στα 4 η καρδιά και στα 4 η ψυχή μου.
Δεν μπορώ να κλείσω μάτι
Γιατί βλέπω τη μάνα που φωνάζει «παιδί μου»

Μάνα, άντεξε παρακαλώ λίγο ακόμα
Σύντομα θα 'ρθω
και θα 'μαστε ένα σώμα.

Πολύ μου έχεις λείψει, εσύ και η χώρα.
Κρατούμενος είμαι εγώ, κρατούμένη εσύ
Εσύ απ' την καρδιά και εγώ απ' φυλακή
Χίλιες φορές μάνα σου ζητώ συγγνώμη
που σε κάνω να πονάς
Και με πόνο ζεις ακόμη.

Μάνα, ζητώ μια ευκαιρία ακόμη
Να ξεινάω απ' την αρχή
Με τον καινούργιο χρόνο.
Να σε φέρνω αγάπη και
Και να διώξω τον πόνο, Μάνα.
Και να διώξω τον πόνο.

Kingedb Alrealg

ΜΕΤΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

(αφηγείται ο **Ervin**)

Οι γονείς μου ήρθαν στην Ελλάδα όταν ήμουν στην πέμπτη τάξη κι εγώ έμεινα με τους παππούδες στην Αλβανία. Εκείνη την εποχή ξεκίνησα και το ωδείο. Μελέταγα κάθε μέρα, τουλάχιστον 4 ώρες, πρωί και βράδυ. Ήθελα να γίνω πολύ καλός. Δεν είχα σκεφτεί να φύγω μέχρι που πέθαναν ο παππούς και η γιαγιά μου γιατί ήθελα να τους φροντίσω.

Μπήκα στη φυλακή δύο μήνες αφότου ήρθα στην Ελλάδα. Ήταν πολύ δύσκολα. Έμεινα επτά μήνες στην Πάτρα και μετά ήρθα στον Κορυδαλλό. Ο χρόνος στην αρχή πέραγε πάρα πολύ αργά. Τώρα έχω συνηθίσει. Αυτό που δεν μπορούσα να συνηθίσω με τίποτα ήταν που δεν είχα το κλαρίνο μαζί. Έκλεισα δέκα μήνες χωρίς να το πιάσω και ένιωθα ότι έχω μείνει πολύ πίσω- ότι τα χέρια δε θα θυμούνται. Ότι ο κόσμος δε θα με θυμάται. Ή και αν θυμούνται, θα με βλέπουν με μισό μάτι. Ότι θα πρέπει να τα αρχίσω όλα από την αρχή. Ξέρω πως δεν είμαι ο πρώτος, βέβαια, ούτε ο τελευταίος.

Όταν διάβασα πως θα γινόταν μουσική ομάδα γράφτηκα αμέσως. Τότε αποφάσισα να ζητήσω το κλαρίνο. Είχα τόσα πράγματα στο μυαλό μου τη μέρα που μου το έφεραν που δεν ήξερα τι να πρωτοπαιζώ. Κάθισα εδώ έξω, στον διάδρομο του σχολείου και έπαιζα. Τρεις ώρες πέρασαν χωρίς να πάρω ανάσα.

Χωρίς το σχολείο θα ήταν πολύ πιο δύσκολη η φυλακή. Τις πρώτες μέρες, βέβαια, δεν καταλάβαινα τίποτα. Ρώταγα τους διπλανούς μου τι λένε οι δάσκαλοι και δεν είχα ιδέα τι θα κάνω όταν έρθει η σειρά μου να μιλήσω. Οι φίλοι που έκανα εδώ με βοήθησαν πάρα πολύ να προχωρήσω, το ίδιο και οι δάσκαλοι. Όλοι στάθηκαν δίπλα μου, πολύ περισσότερο από τους δασκάλους που θυμάμαι να έχω έξω. Έκαναν μεγάλη προσπάθεια μαζί μου. Κι έτσι με έπιασε κι εμένα το πείσμα. Έπαιρνα το βιβλίο με την αλφαβήτα στο κελί και διάβαζα. Μέσα σε τρεις μήνες κατάφερα να καταλαβαίνω και να μιλάω, ακόμα και να γράφω λίγο. Η Ελένη και η Αγγελική με βοήθησαν πάρα πολύ. Η Ελένη αφήνει πάντα αυτό που είναι πιο εύκολο για να το βρίσκω εγώ.

Κάθε άνθρωπος μπορεί να κάνει ένα λάθος και να βρεθεί εδώ. Ας μη λέμε αμέσως πως είναι κακός άνθρωπος. Αυτό θα ήθελα να πω στην κοινωνία έξω. Ότι είμαστε κομμάτι της.

Σε λίγο θα βγω. Το πρώτο που έχω σκοπό είναι να τελειώσω το σχολείο που ξεκίνησα εδώ. Το δεύτερο να φτάσω τους στόχους μου στη μουσική. Το τρίτο να ανοίξω ένα μικρό φροντιστήριο στην Αλβανία και να μαθαίνω τους πιο μικρούς κλαρίνο. Πάντα μου άρεσε να δουλεύω με εκείνους που δεν ξέρουν καθόλου. Να τους πιάνω από την αρχή και να τους βλέπω μέρα με τη μέρα να προοδεύουν, να γίνονται πιο καλοί από μένα.

Ο Ervin παίζει κλαρίνο στην αποχαιρετιστήρια γιορτή του σχολείου. Μαθητές και δάσκαλοι χορεύουν σε ρυθμικούς ηπειρώτικους.

ΕΝΩΠΙΟΣ ΕΝΩΠΙΩ

Όταν ρωτήσαμε τον **Olympjon**, το πρώτο διάστημα που έτρεχε το project επικοινωνίας για ποιο λόγο το επέλεξε είπε ότι, ενώ έχει πολλές ιδέες, δυσκολεύεται να τις εκφράσει. Τελικά, ήταν ο μαθητής μας που έκανε τις περισσότερες και τις πιο καίριες ερωτήσεις, αρκετές από τις οποίες είχε την ικανότητα να στρέφει και προς τον εαυτό του. Στο τέλος της διαδρομής, τον φέραμε αντιμέτωπο με τυπικές φράσεις που ακούμε κάποιες φορές όταν λέμε σε άγνωστους ανθρώπους ότι διδάσκουμε στη φυλακή. Και απάντησε και σε αυτές, χωρίς δεύτερη σκέψη.

Κάτι έκαναν και μπήκαν μέσα. Ας πρόσεχαν

Εγώ φυλακή δεν έχω κάνει ποτέ. Είναι η πρώτη φορά. Κι εγώ ο ίδιος όταν ήμουν έξω έλεγα «Καλός είναι αυτός. Οι κακοί είναι στη φυλακή». Το έλεγα και το βρήκα μπροστά μου. Δεν μπορείς ποτέ να βάζεις όλο τον κόσμο μέσα σε ένα καζάνι, για τίποτα. Πρέπει να μπορείς να διακρίνεις.

Ο Κορδαλλός είναι γεμάτος υπόδικους. Κάποιοι από τους ανθρώπους που είναι εδώ είναι από λάθος. Δεν είναι καλό να μιλάμε για όλους. Οι περισσότεροι έχουν κάνει κάτι, βέβαια, λιγότερο ή περισσότερο βαρύ. Κι εγώ κάτι έκανα και είμαι εδώ. Δεν είμαι τσάμπα. Και θα δικαστώ γι' αυτό. Αλλά πως;

Θα σου πω μία ιστορία. Τον προηγούμενο μήνα ήμουν στο (τάδε μέρος). Είχα πάρει μεταγωγή να πάω για το δικαστήριο. Η δίκη δεν έγινε γιατί παρουσιάστηκε ένα απρόοπτο στην αίθουσα λίγη ώρα πριν. Κάνουμε να φύγουμε και έρχεται κοντά μου ένα παιδί που δικαζόταν πριν διακοπεί η διαδικασία και του λέω «πώς πήγε»; Και μου λέει πήραμε αναβολή. Αλλά σηκώθηκε, μου λέει, ο εισαγγελέας επάνω και βάρσε το χέρι του πάνω στο τραπέζι όταν είπαμε ότι θέλουμε να πάρουμε αναβολή και λέει: «Εδώ είμαστε σοβαρό δικαστήριο, τριμελές δικαστήριο, είμαστε για να δίνουμε ισόβια, δεν είμαστε για αναβολές!»

Δεν είναι πάντα μόνο ο Νόμος στο χέρι. Πιστεύω πως υπάρχει κακία μέσα σε κάποιους ανθρώπους, υπάρχει

ρατσισμός. Εγώ έχω ζήσει στην Ελλάδα 12 χρόνια μόνιμα και δούλευα, όλα αυτά τα χρόνια, με ένα αφεντικό. Αν ήμουν κακός δε θα με κρατούσε ένα αφεντικό όλα αυτά τα χρόνια. Περνούσαν τα πάντα από τα χέρια μου. Αν δεν ήμουν σωστός, αν δεν ήμουν καλός άνθρωπος, θα ήμουν 12 χρόνια εκεί;

Τώρα έκανα ένα λάθος, δε διαφωνώ. Μα να δικαστώ γι' αυτό που έχω κάνει. Δε λέω ότι είμαι τζάμπα εδώ. Κάτι έκανα και είμαι εδώ. Και καλά κάνανε που με πιάσανε και καλό μου 'κανε που είμαι εδώ- προσωπικά. Αλλά γιατί να έχουν προκατάληψη; Να με δικάσουν γι' αυτό που έκανα.

Κι άλλοι έζησαν δύσκολα, αλλά δεν παραινόμεσαν

Δεν μπορώ να πω πως αποκλείεται κάποιος να τα καταφέρνουν καλύτερα. Αλλά πιστεύω πως πολλοί στην ηλικία μας όταν μιλάνε για δυσκολίες εννοούν ότι δεν είχαν πολλές ευκαιρίες (δε τους εξασφαλίστηκε ένα σπίτι ή μια δουλειά). Δεν έχουν ζήσει τις δυσκολίες που έζησα. Δεν έχουν πεινάσει, δεν έχουν κοιμηθεί έξω και δεν έχουν περάσει αυτά που έχω περάσει. Να είσαι 7 χρονών και να κρατάς το αδελφάκι σου που είναι 4 και να μπορείς να επιζήσεις. Δε νομίζω ότι αυτό που λένε οι περισσότεροι άνθρωποι «δυσκολίες» είναι ίσες με αυτήν. Με ένα παντελόνι πήγαίνα τρία χρόνια σχολείο εγώ. Τρία χρόνια. Τα κανταίφ, δεν ξέρω πως λέγονται στα ελληνικά.

Η φυλακή είναι αυτό που δείχνουν οι ειδήσεις

Η φυλακή είναι πολλά διαφορετικά πράγματα. Ο καθένας μπορεί να αποφασίσει πως θα περάσει την περίοδο της κράτησης. Υπάρχουν πολλές διαφορετικές φυλακές. Είναι δύσκολο να το καταλάβεις αν δεν το έχεις ζήσει.

Δηλαδή να μην υπάρχουν φυλακές;

Να υπάρχουν φυλακές. Αλλά να υπάρχουν δίκαιες δίκες (σ.σ. κάνει κίνηση που δείχνει ότι ένα χέρι κρατάει ένα αόρατο βιβλίο- υποθέτω τον Νόμο) και δίκαιες φυλακές, δεύτερες ευκαιρίες.

Να υπάρχουν πράγματα να κάνει όποιος μπαίνει εδώ. Να υπάρχει το σχολείο, να υπάρχουν προγράμματα κατάρτισης που μπορούν να μας δώσουν εφόδια για το μετά (να μάθουμε μια τέχνη κάτι να κάνουμε), να μην περνάει τζάμπα ο χρόνος. Όπως γίνεται στην Ευρώπη. Μπαίνει κάποιος, μπορεί να είναι αγράμματος. Όταν βγαίνει μπορεί να έχει μαζέψει 1.000 ή 2.000 ευρώ από τα μεροκάματα που κάνει. Που θα πει ότι μπορεί να πιάσει για κάποιους μήνες ένα σπίτι για να μπορέσει να δουλέψει, να σταθεί στα πόδια του. Εκτός αυτού, όμως, βγαίνει και με ένα εφόδιο, ένα επαγγελματικό προσόν. Μπορεί να κάνει μία άλλη δουλειά και να μην ξανακάνει τα ίδια.

Εδώ βγαίνεις μετά από μήνες και έχεις μαζέψει χρήη, έχεις χάσει ανθρώπους στους οποίους υπολόγιζες (η φυλακή σε κάνει να βλέπεις τα αληθινά πρόσωπα όσων έχεις γύρω σου). Αν δεν έχεις δουλειά, ειδικά αν έχεις οικογένεια, παιδί και δε σου δίνουν την παραμικρή βοήθεια, τι θα κάνεις; Πόσον καιρό θα κρατηθείς από το να ξαναπέσεις στα ίδια; Εγώ αν βγω μετά από πέντε χρόνια και μέσα στη φυλακή δεν έχω μάθει τίποτα, τι θα κάνω; Θα με κυνηγήσουν αυτοί που χρωστάω. Η οικογένειά μου θα με έχει παρατήσει. Θα έχω ένα παιδί που δε θα έχει να φάει. Τι θα κάνω την πρώτη μέρα που θα βγω έξω; Ναι, να υπάρχουν φυλακές. Αλλά να υπάρχει πρόγραμμα. Και δίκαιες ποινές. Και δεύτερες ευκαιρίες.

Επίσης, πρέπει να υπάρχει διαχωρισμός στις φυλακές για όσους είναι υπόδικοι και όσους είναι ισοβίτες, για παράδειγμα. Δεν μπορώ να κάτσω εγώ που είμαι υπόδικος με κάποιον που έχει κάνει 20 χρόνια φυλακή. Και έχει να κάνει άλλα 20. Εδώ είμαστε όλοι μαζί. Εκείνος δεν έχει το ίδιο μυαλό με μένα. Εγώ που έρχομαι πρώτη φορά δεν ξέρω τι πάει να πει φυλακή και κάνω πολλά λάθη που δεν τα επιτρέπουν οι νόμοι της φυλακής. Και αυτός που είναι πολλά χρόνια μέσα μπορεί να μου δώσει μια σφαιλιάρα. Εγώ μπορεί να του δώσω άλλη μία. Κι αυτός να μου δώσει μαχαίρι. Ή να μου πάρει τη ζωή.

Το θέμα, λοιπόν, δεν είναι να μην υπάρχουν φυλακές, αλλά πώς μπορούν οι φυλακές να μη γίνονται επιζήμιες- να μη σε κάνουν χειρότερα. Να είναι πιο λογικό το διάστημα της κράτησης και άλλοι οι όροι- ώστε να σου επιτρέπεται να σκεφτείς τι έκανες λάθος και πως μπορείς να προχωρήσεις τη ζωή σου.

Σοβαρά τώρα πιστεύεις ότι έρχονται στο σχολείο για άλλο λόγο πέρα από τα μεροκάματα;

Το καλύτερο πράγμα εδώ είναι το Σχολείο. Όχι ότι είμαι αγράμματος, αλλά ούτε διαβασμένος είμαι. Έξω, όπως ήρθε η ζωή δεν είχα ποτέ τη δυνατότητα να διαβάσω ή να ασχοληθώ με το σχολείο. Από τα 12 είμαι στο μεροκάματο. Προσέχω τον αδελφό μου από όταν ήμουν 7 χρονών. Τώρα καταλαβαίνω ότι είναι πολλά αυτά που χάνει κανείς αν δεν προχωρήσει.

Είναι πολλά αυτά που έχω κερδίσει από το Σχολείο εδώ- δεν είναι ένα και δύο. Ακόμα κι αυτό που φαίνεται τόσο απλό- να μιλάς με ανθρώπους που έρχονται απ' έξω, όπως εσείς. Γνώσεις; Δεν ήξερα αγγλικά, τίποτα. Κι έχω μάθει πέντε λέξεις. Βελτιώνομαι στο γράψιμο. Ακόμα κάνω λάθη, αλλά βελτιώνομαι... Με την Ελένη που κάνω χορό. Δεν ήξερα να χορεύω τίποτα. Και τώρα ξέρω. Χορευτής δε γίνομαι (γέλια). Αλλά εκεί που πήγαίνα σε κάθε γιορτή και καθόμουν μόνος στην καρέκλα τώρα θα σηκωθώ, πιστεύω, γιατί όχι; Θα είναι καλύτερα η ψυχολογία μου όταν βγω έξω. Γιατί να μη συνοδέψω τη γυναίκα μου, ας πούμε, ή το παιδί μου;

Και μια ερώτηση από εμάς:

Τι ονειρεύεσαι για μετά;

Ο στόχος μου είναι να φύγω και από την Ελλάδα και από την Αλβανία και να πάω στη Σουηδία. Να μαζέψω την οικογένειά μου εκεί και να μην ξαναγυρίσω ποτέ ούτε Αλβανία ούτε Ελλάδα. Εκεί πιστεύω ότι υπάρχει, μπορεί να υπάρχει ένα μέλλον για το παιδί μου και για μένα. Αν πάω στην Αλβανία δε θα έχω μέλλον. Αν μείνω στην Ελλάδα, τώρα και με τη φυλακή, πιστεύω ότι θα με δείχνουν με το δάχτυλο. Δε νομίζω πως θα ξεχαστεί ότι ήμουν φυλακή. Ούτε εγώ θα το ξεχάσω. Ούτε τα καλά, ούτε τα κακά του. Δε θα ξεχάσω.

Ο ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Βαγγέλης Θανέλλος

Υπάρχουν συναισθήματα στη φυλακή; Στις ανδρικές φυλακές, ως σαν μια μεταβλητή, πως και πόσο εκφράζονται; Μια κοινωνική θεωρία, θα μας έλεγε, ίσως, ότι η έκφραση ενός άνδρα μέσα στη φυλακή συνδέεται με “θηλυκοποίηση”, και άρα αποφεύγεται. Κοιτώντας προς τα πίσω, από την μικρή μου εμπειρία, καταλαβαίνω ότι ο “εγκλεισμός”, ακόμα και από την θέση του δασκάλου, του συμβούλου, σε βάζει σε μια θέση να κλείνεις, σε μία εσωστρέφεια που πάει χέρι-χέρι με την αυτο-αναφορικότητα. Μπορεί, άραγε, να “περιοριστεί” η ανθρώπινη ανάγκη για επικοινωνία;

Περνώντας τις πρώτες μέρες τις “πύλες” του σωφρονισμού, προσπάθησα, και εν μέρει ίσως να τα κατάφερα, να βάλω τα μπαγιάτσια και την αγωνία μου σε σειρά και να έρθω πολύ έτοιμος, ψύχραιμος, και συνειδητοποιημένος. Αυτό που οικοδόμησα έπεσε, βέβαια, όταν τη δεύτερη-τρίτη μέρα μπερδεύτηκα και, κατά την “ψύχραιμη” έξοδό μου από το σχολείο, παραλίγο να ακολουθήσω, από λάθος, το δρόμο προς τις πτέρυγες. Σκέφτομαι τον Em. που μου είπε μια μέρα “Εσύ έπρεπε να είσαι εδώ μέσα”, κι ένα κρυφό μειδίαμα αναδύεται από μέσα μου, όπως κάθε φορά που το θυμάμαι.

Θεωρώντας τον εαυτό μου συνειδητοποιημένο, ήθελα να αποφύγω τους ρομαντισμούς και τα ρητορικά τεχνάσματα όπως αυτά που άκουσα από κάποιους καλεσμένους ομιλητές οι οποίοι, φορτισμένοι ή θέλοντας να φορτίσουν, πέρασαν σε ρητορικές που συναντάμε σε ταινίες για τις φυλακές που ξεσηκώνουν τα πλήθη. Όχι. Εδώ κάποιοι θα χάσουν τη ζωή τους, κάποιοι θα ξανά γυρίσουν, και κάποιοι, θα πάρουν ένα μάθημα ζωής, όπως ο N. που ενώ είχε ταξιδέψει ήδη πολύ, λόγω της δουλειάς του, εδώ ‘έκανε ένα ταξίδι που του έλειπε πολύ’ ή όπως ο Ag. που έλαβε το νοιάξιμο που δεν είχε λάβει έως σήμερα. Όπως μας είπαν την τελευταία μέρα σε μια ομάδα, “ευχαριστούμε που μας αντέξατε”...

Θυμάμαι τα λεγόμενα κάποιων προπατόρων θεωρητικών της ομαδικής ψυχοθεραπείας, που έλεγαν: “Βάλε τους ανθρώπους σε μια ομάδα και αυτοί θα αλληλεπιδράσουν” ή “Εμπιστεύσου την ομάδα”. Τις πρώτες μέρες καθόμουνά έξω από τα γραφεία, κι έρχεται μία συνάδελφος και μου λέει “Τι κάνεις εδώ;” Της απαντώ “Διαδρομίζομαι”. Σταματάει λίγο, το σκέφτεται, και γελάει με το ευφυολόγημά μου, που αντί του προαυλίζομαι, είπα διαδρομίζομαι.

Έξω από τα γραφεία είναι ένας μεγάλος διάδρομος που ξεκινάει από τον τελευταίο έλεγχο που αποτελεί και είσοδο του σχολείου, φτάνει μέχρι έναν άλλο τομέα εργασίας στις φυλακές και ενώνει (αλλά και χωρίζει, όπως κάνουν οι μεταβατικοί χώροι) τις υπόλοιπες τάξεις. Σε αυτό τον διάδρομο, λοιπόν, οι “κρατούμενοι” πηγαίνουν πάνω-κάτω, λες κι έχουν οδηγία από τον γιατρό να περπατάνε λόγω καρδιαγγειακών νοσημάτων. Έχεις πολύ χρόνο στη φυλακή, και λίγο χώρο: αυτό, από μόνο του φτάνει για να καταλάβεις, γιατί τόσα χιλιόμετρα πάνω-κάτω. Καθένας έχει διαβεί αυτό τον διάδρομο, σε κάτι που μοιάζει με αέναη επανάληψη. Δεν είναι όμως μόνο η ανία ή η ακινησία- ούτως ή άλλως, βρισκόμαστε σε διάλειμμα από τα μαθήματα και τα εργαστήρια. Αν προσέξεις καλά, κάθε άνθρωπος περπατάει με διαφορετικό τρόπο: κάποιοι φορές, με πολύ διαφορετικό τρόπο από ό,τι τον έχεις δει να κινείται όσο καιρό τον ξέρεις. Στα βλέμματα μπορείς να δεις ιστορίες, φαντασιώσεις, ακόμα και άλλους τόπους. Στην διαδρομή που ακολουθεί ο καθένας, προσαρτώνται συνήθως και άλλοι, που ξεκινάνε μόλις να διαδρομίζονται. Κάποιοι είναι νέοι εδώ στη φυλακή, και δεν ξέρουν να διαβούν τον διάδρομο ή φαίνεται η αγωνία τους για την “διαδρομή” ή είναι ακόμη μόνοι τους σε αυτό το διάβα. Κάποιοι πάνε γρήγορα, ενώ εχθές πήγαιναν αργά... Άλλοι, είναι ίσως θυμωμένοι, άλλοι μπορεί να σκέφτονται ότι περιμένουν την τελευταία υπογραφή που θα τους δώσει το “απολυτήριο” σε ένα άλλο “κρυφό σχολειό”. Τέλος, είμαστε κι εμείς, που δεν πάμε πάνω-κάτω, ή έτσι νομίζουμε, αλλά σίγουρα η περπατησιά μας μας αναδεικνύει ως “μη” (;) εγκλειστούς. Ο άνθρωπος, και ένα μέτρο γης να τον βάλεις, θα φτιάξει δρόμο.

*“Τράβηξα δειλά δειλά
της Κερκόπορτας το σύρτη
και πήραν φωτιά τα μάτια μου
μάγκα μου απ’ όσα είδαν”*

Θ. Παπακωνσταντίνου (1993) Όνειρο

Δεν ξέρω τελικά τι πραγματικά συνέβη σε αυτό τον διάδρομο. Ξέρω όμως, ότι γνώρισα τον Π. με καριέρα στις φυλακές, που είναι ένα ακατέργαστο διαμάντι κι έχει μπει στην διαδικασία να “μορφωθεί”, τον Κ. που προσπαθούσε να μάθει έναν άλλον “χορό”, και ξέρω, ότι μέσα εκεί, σε μια γιορτή είδα τον ΑΙ. να χορεύει, και είδα για πρώτη φορά έναν άνθρωπο να πατάει τόσο γερά και συνάμα να είναι στον αέρα, και το βλέμμα του, να μην μου αφήνει καμία αμφιβολία για αυτό, το επιτυχώς αδύνατο.

Ο Α. και ο Τ. είναι δύο μπαμπάδες της φυλακής, σαν πολλούς άλλους. Ως Σύμβουλος Ψυχολόγος στο ΣΔΕ των Φυλακών Κορυδαλλού είδα και κατάλαβα ότι αυτή η σχέση, ο αποχωρισμός και η απουσία είναι από τις μεγαλύτερες δυσκολίες για τους κρατούμενους που έχουν οικογένεια. Η δυσκολία είναι να διαχειριστούν τα δικά τους συναισθήματα αλλά και τα συναισθήματα των παιδιών τους, ενώ συγχρόνως να τα προστατεύσουν, να βρουν τις ισορροπίες και τις σωστές λέξεις.

Ο Τ. είναι πατέρας δύο κοριτσιών, 10 κ' 5 ετών. Ο ίδιος μπήκε στις φυλακές Κορυδαλλού πριν 1,5 χρόνο. Τα πρώτα πράγματα που σκέφτηκε όταν μπήκε στην φυλακή ήταν «τι» θα τους πει, «πώς» θα έρθουν να τον επισκεφτούν. Έψαχνε πώς θα τους εξηγήσει τα «γιατί», πώς θα διαχειριστεί τις αλλαγές και το «από εδώ κ' πέρα». Σκέφτεται συνέχεια πώς είναι, πώς περνάνε, την καθημερινότητά τους. Σ' αυτή την προσπάθεια, βοήθησαν ειδικοί, εκπαιδευτικοί, συγκρατούμενοι, άλλοι μπαμπάδες συμμαθητές στο σχολείο και βέβαια η οικογένειά του. Κατέληξε να πει στις κόρες του πώς είναι μακριά τους γιατί δουλεύει.

Ο Α έχει ένα αγοράκι 3,2 ετών σήμερα, ενώ ήταν μόλις 14 μηνών όταν μπήκε ο Α στην φυλακή. Επειδή όταν τον συλλάβανε κατάλαβε πως θα λείψει για αρκετό καιρό, αμέσως αναρωτήθηκε πώς θα είναι ο μικρός χωρίς εκείνον, πώς θα μεγαλώσει, πώς θα τα βγάλει πέρα η σύζυγός του χωρίς την βοήθεια να μεγαλώσουν μαζί το παιδί τους. Γρήγορα συνειδητοποίησε πως ο ίδιος θα χάσει την παιδική ηλικία του γιου του και θα του λείψουν όλα από εκείνον. Όλα αυτά του φέρνουν θυμό. Θυμώνει με τον εαυτό του, που έφτασε σε αυτό το σημείο.

Η μεγαλύτερη δυσκολία, η απώλεια του παιδιού του, να μην μπορεί να μεγαλώσει το παιδί του. Βλέπει τον γιο του 1φ/μήνα σε ελεύθερο επισκεπτήριο για 1 ώρα. Πρώτη φορά από την στιγμή της φυλάκισής του, τον είδε μετά από 8 μήνες. Προφυλακίστηκε μακριά, σε φυλακή που δεν υπήρχαν παιδικά επισκεπτήρια. Θα του μείνει αζέχαστη αυτή η πρώτη συνάντηση και όταν ο μικρός τον ρώτησε αν είναι ο μπαμπάς του. Αυτό ήταν ό,τι πιο τραγικό είχε

ζήσει μέχρι τότε ο Α. Αφού τον διαβεβαίωσε γι' αυτό, τον πήρε αγκαλιά, αμήχανοι και οι δύο, είχαν ξεχάσει ο ένας τον άλλον. Κύλησε δύσκολα το επισκεπτήριο, «σαν να είχα ξεχάσει...». Η σύζυγός του εκεί έπαιξε τον ρόλο δασκάλας, να του δείξει πώς να κάνει τι σε σχέση με το παιδί. Ήταν το πρώτο επισκεπτήριο και μαζί της, όμως προτεραιότητα δόθηκε στο παιδί. Το επισκεπτήριο σήμερα γίνεται στο προαύλιο της φυλακής, εκεί είναι 20-30 οικογένειες κρατουμένων, παιδιά και μπαμπάδες παίζουν ποδόσφαιρο και άλλα παιχνίδια.

Βοήθησαν και οι συνθήκες, το επισκεπτήριο γίνεται σε έναν ανοιχτό και φροντισμένο χώρο της φυλακής, ένα προαύλιο με γρασίδι και ζώα. Δεν θυμίζει φυλακή... Τι καταλαβαίνει όμως ένα παιδί που είναι μεγαλύτερο σε ηλικία και ξέρει να διαβάξει; Ένα παιδί που αισθάνεται *ότι του λείπει ο μπαμπάς του*, αρχίζει να καταλαβαίνει *ότι κάτι δεν πάει καλά* και αρχίζει να κάνει ερωτήσεις.

Όταν το επισκεπτήριο τελειώνει και ο γιος του φεύγει, κάθε φορά ο Α. πέφτει σε θλίψη που κρατάει σίγουρα μέχρι την επόμενη μέρα. Σε όλη μας την κουβέντα τονίζει πολλές φορές πως χωρίς την στήριξη της συζύγου του δεν θα μπορούσε εύκολα να συνεχίσει. Η σύζυγος του παίζει και σημαντικό ρόλο στην διατήρηση της σχέσης του με τον γιο του, του μιλάει συνέχεια για τον μπαμπά του, του εξηγεί γιατί λείπει εκείνος. Η ίδια παίρνει στήριξη από τις οικογένειες, οι φίλοι εξαφανίζονται σε αυτές τις περιπτώσεις λέει ο Α.

Η χειρότερη ερώτηση είναι «πότε θα έρθεις σπίτι»... Ο Α. απαντά «όταν τελειώσει η δουλειά» καθώς έχει αναλάβει ένα μεγάλο κτίριο και όταν τελειώσει θα επιστρέψει και θα είναι όλοι μαζί. Δεν προσδιορίζει το πότε. Όσο μεγαλώνει ρωτάει περισσότερα και σε αυτά ο Α. χρειάζεται κάτι να απαντήσει. «Πρέπει πρώτα να τελειώσω και μετά θα γυρίσω» επαναλαμβάνει με δυσκολία. Ο Τ. τους λέει δικαιολογίες. Θέλει όμως να τους πει την αλήθεια όταν επιστρέψει κοντά τους. Η αλήθεια του είναι ότι έκανε ένα λάθος, το πλήρωσε και μέσα από αυτό το λάθος θέλει να τους δώσει και ένα μήνυμα, «όσοι παρανομούν... δεν έχουν καλό τέλος». Αυτή την αλήθεια θέλει να τους την πει όταν θα είναι κοντά τους, ώστε να διαχειριστεί και από κοντά όσα έρθουν. Όχι να μιληθούν αυτά σε ένα επισκεπτήριο και μετά να τις αποχωριστεί. Να είναι εκείνος εκεί για τα δύσκολα αυτή τη φορά. Άλλωστε η μεγαλύτερη δυσκολία σε αυτή την σχέση είναι ότι δεν είναι παρών στα προβλήματα. Πώς να δώσει κουράγιο και να συμμετέχει στην στήριξη από το τηλέφωνο;

Ρωτάω τον Τ. τι ωραίο θυμάται να κάνει μαζί με τις κόρες του και περιγράφει απλές καθημερινές στιγμές. Μάλλον σημασία δεν έχει το Τι, αλλά το Πώς και με Ποιόν. Οι στιγμές που θυμάται πιο έντονα ο Α. από τον γιο του πριν αποχωριστούν είναι η γέννησή του, πόσο σαστισμένος ένιωθε και τις πρώτες στιγμές που προσπαθούσε να τον πάρει στην αγκαλιά του. Θυμάται και την βάρφισή του που έγινε μία μέρα πριν την σύλληψή του, η τελευταία πολύ ωραία κοινή στιγμή της οικογένειας.

Τους ρωτάω για συμβουλές προς τα παιδιά, μετά την δική τους εμπειρία. Ο Τ. μιλάει για προσεχτικές επιλογές, στους ανθρώπους και στις παρέες. Θέλει οι κόρες του να σπουδάσουν για να έχουν τις ικανότητες και τα εφόδια ώστε να πραγματοποιούν μόνες τους τα όνειρά τους. Να ξεπεράσουν τους γονείς τους, τον ίδιο και την μητέρα τους. Αυτό που ζητάει κάθε γονιός, να γίνει το παιδί του η καλύτερη εκδοχή του ίδιου. Να διεκδικήσουν μία καλύτερη θέση στην κοινωνία. Να έχουν γνώσεις για να έχουν μία καλύτερη δουλειά. Πιστεύει στην δύναμη της μόρφωσης που κρατάει κάποιον μακριά από την παρανομία. Με καλά ανεπτυγμένες δεξιότητες, ένας νέος έχει κάπου να βασιστεί. Φαντάζομαι πως μιλάει και για την αυτοπεποίθηση, την εμπιστοσύνη στις δυνατότητες του εαυτού. Μου εξηγεί ακόμα πως η γνώση σε φέρνει σε επαφή με την πραγματικότητα, δεν κυνηγάς τα πολλά, αυτά που θαμπώνουν και νομίζεις πως μπορείς να

καταφέρεις. Καταλαβαίνω πως μιλάει για τον εαυτό του και τα λάθη που τον έφεραν εδώ. Για τον Α. μεγαλύτερο μάθημα για τον ίδιο και συμβουλή προς τον γιο του, να μην πιάνεται εύκολα κορόιδο, να μην εμπιστεύεται τον κόσμο και να μπορεί να χτίζει σχέσεις αγάπης.

Ο Α. κάνει όνειρα για τον γιο του, δεν ξέρει τι θα πρωτοκάνει μαζί του βγαίνοντας. Θέλει να περάσει αρκετό καιρό μαζί του, να φύγουν κάπου οι τρεις τους, να δεθούν πάλι ως οικογένεια. Λίγες μέρες αποκλειστικά με την γυναίκα και το παιδί τους τονίζει, ώστε να μπορέσει να ξανασυστηθεί με τον γιο του. Να κερδίσει πάλι την εμπιστοσύνη του. Ο Τ. νιώθει ντροπή απέναντι στις κόρες του, αισθάνεται πως δεν γίνεται να διορθώσει. Θέλει να προσπαθήσει να επανορθώσει. Να δικαιολογηθεί, να είναι παρών, να αναπληρώσει το κενό που δημιούργησε, την «απώλεια» που έζησαν ως παιδιά. Αν και μακριά, φροντίζει και σκέφτεται για τα παιδιά του. Δύναμη του δίνει ότι προσπαθεί με βάση τα δεδομένα που έχει, συμβιβάζεται και αναλογίζεται τις πιο δύσκολες συνθήκες που έχουν άλλοι να διαχειριστούν. Αυτό τον ανακουφίζει και του δίνει δύναμη να συνεχίσει την προσπάθεια.

Εγώ εύχομαι και στους δύο να πάνε σύντομα κοντά στα παιδιά τους. Να υποστηρίξουν τον ρόλο τους ως πατέρες και να είναι παρόντες συναισθηματικά. Αυτό που χρειάζονται πρωτίστως τα παιδιά, είναι γονεϊκή φροντίδα και αυτό όλοι οι γονείς, όπως και οι μπαμπάδες που είναι στην φυλακή, χρειάζεται προσπάθεια και δύναμη για να το πραγματοποιήσουν. Η φυσική απόσταση και κυρίως το συναισθηματικό βάρος για τους λόγους που τους κρατούν μακριά, γίνεται εμπόδιο για τους ανθρώπους αυτούς. Η προσπάθεια που χρειάζεται να καταβάλουν ακόμα μεγαλύτερη. Το στοίχημα για τους ίδιους είναι να βρουν την ψυχική δύναμη γι' αυτή την προσπάθεια. Το στοίχημα για την κοινωνία είναι να μην στιγματίσει τους ίδιους και τα παιδιά τους. Ο στόχος, να δοθεί σε αυτές τις οικογένειες η δυνατότητα να υπάρξουν.

Η ΕΛΕΝΗ ΓΡΑΦΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η **Ελένη Κονταξή**, φιλόλογος, είναι η παλιότερη μεταξύ των δασκάλων που είναι αποσπασμένοι στο Σχολείο μας. Όταν ρωτήσαμε τους μαθητές οι οποίοι μιλούσαν με ευγνωμοσύνη για το σύνολο των δασκάλων γιατί ζήτησαν ειδικά από την Ελένη να γράψει για την εφημερίδα μας, στάθηκαν σε τρία πράγματα.

Το ένα ήταν η πολύχρονη εμπειρία της στο σχολείο, η επιμονή της να μένει, παρότι τις μεγάλες δυσκολίες, εντός των τειχών και να παλεύει να μάθει τη γλώσσα σε ανθρώπους που μπορεί να μην το έχουν προσπαθήσει ξανά, σε μία δύσκολη, μάλιστα, περίοδο της ζωής τους. Το δεύτερο είναι ότι η Ελένη είναι πρώτα Άνθρωπος και μετά δασκάλα. Χαίρεται με τις χαρές των μαθητών της αλλά μοιράζεται και τις αγωνίες τους. Μας είπαν, για παράδειγμα, ότι όταν ένα δικαστήριο δεν πηγαίνει καλά η Ελένη στεναχωριέται. Το τελευταίο είναι ότι, παρότι τη μεγάλη υπομονή και την κατανόησή της για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές, η Ελένη δεν είναι ποτέ χαλαρή στη διάρκεια του μαθήματος. Εκμεταλλεύεται μέχρι και το τελευταίο του λεπτό. «Δίνει πόνο». Επιμένει να κάνουν όλοι την προσπάθειά τους και δημιουργεί με χίλια δυο τεχνάσματα τις προϋποθέσεις γι' αυτό.

Πέρα από τη δουλειά της πάνω στη γλώσσα, η Ελένη μίλησε φέτος μαζί με τον Γιώργο στους μαθητές για τα ταξίδια που τους περιμένουν και τους έμαθε μέσα από τα εργαστήρια της Τρίτης παραδοσιακούς χορούς. Τους καμαρώσαμε όλοι στις γιορτές του Σχολείου. Ευχή μας να τους καμαρώσουν το συντομότερο και οι δικοί τους άνθρωποι. Ο λόγος σε εκείνη.

Είμαι δασκάλα στο 2^ο ΣΔΕ Κορυδαλλού εδώ και αρκετά χρόνια. Μη με ρωτήσετε για ποιον ακριβώς λόγο βρέθηκα εδώ, αγνοώντας κάποιες φωνές της κοινωνίας που μου έλεγαν: «Το σκέφτηκες καλά; Θα αφήσεις το ωραίο σου σχολείο για να κλειστείς εκεί μέσα;» Εμένα μέσα μου, κάτι μου έλεγε ότι θα αγαπήσω αυτό τον χώρο και θα τον νιώσω πολύ δικό μου. Κάπως έτσι ήρθα. Και κόλλησα περισσότερο κι απ' ό,τι φανταζόμουν, σε σημείο που περιμένω με αγωνία κάθε χρόνο το κάλεσμά μου από το υπουργείο στο σχολείο αυτό.

Τι με κέρδισε εκεί; Ένας λόγος είναι το οξύμωρο του ότι, σε έναν μικρό χώρο πίσω από κάγκελα, πνέει ένας

άνεμος ελευθερίας και δημιουργίας. Οι δάσκαλοι διαμορφώνουμε κάθε φορά μόνοι μας την ύλη στους γραμματισμούς, με βάση τις ανάγκες των εκπαιδευομένων μας, προσπαθούμε να σκεφτούμε ωραίες ιδέες για τα πρότζεκτ, τα εργαστήρια και τις γιορτές, «εκμεταλλευόμαστε» τις γνωριμίες μας για να φέρουμε θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες ή ό,τι άλλο νομίζουμε ότι θα ενδιέφερε «τα παιδιά» και θα τους ήταν χρήσιμο, ενώ παράλληλα, με αυτό που κάνουμε, βελτιωνόμαστε και οι ίδιοι.

Ο κυριότερος όμως λόγος για τον οποίο κόλλησα, νομίζω πως είναι η ανατροφοδότηση που παίρνουμε από τους μαθητές μας. Πολλές φορές έχω την αίσθηση ότι «μας περνάνε από ακτινογραφία» και έχουν ένα φοβερό ένστικτο να καταλαβαίνουν ποιος τους αγαπάει, τους σκέφτεται, τους στηρίζει και θέλει το καλό τους. Κι αυτό το ανταποδίδουν με ευγένεια, σεβασμό, οικειότητα, χαμόγελο και προσπάθεια.

Ας μην τα παρουσιάζω, βέβαια, όλα ρόδινα. Οι δυσκολίες εδώ μέσα είναι πολλές και έχουμε βιώσει όλοι πολλές απογοητεύσεις. Όμως μάλλον, μετράει τελικά αυτό που μένει ως γενική αίσθηση. Εξάλλου, όλοι εμείς οι δάσκαλοι των ΣΔΕ και ειδικά των ΣΔΕ Φυλακών, πιστεύουμε απόλυτα στη δεύτερη ευκαιρία. Πιστεύουμε ότι η γνώση είναι δύναμη και επιδίωξή μας είναι να κάνουμε τους μαθητές μας πιο δυνατούς και πιο έτοιμους να επιστρέψουν στην κοινωνία. Τέλος, νομίζω ότι είμαστε η φωνή που θα μεταφέρει έξω ότι εκεί, πίσω απ' τα κάγκελα, δεν έχουμε να κάνουμε με τέρατα με δύο κεφάλια που φοβόμαστε να τα πλησιάσουμε αλλά με ανθρώπους όπως όλοι μας που κάποια στιγμή η ζωή τους οδήγησε ως εδώ. Οι λόγοι που τους έφεραν εδώ και η ποινή που τους καταλογίστηκε δεν είναι κάτι που μας αφορά και ποτέ δεν μας επηρέασε απέναντί τους. Δουλειά μας είναι να τους μάθουμε πώς να μαθαίνουν και να τους προετοιμάσουμε όσο καλύτερα μπορούμε για «έξω». Κι αυτό νομίζω πως αυτοί το κατανοούν. Ακόμα κι όταν γκρινιάζουν ότι «τους δίνουμε πόνο», κάθε φορά που τους ζητάμε να ολοκληρώσουν κάτι, ένα φύλλο εργασίας, μία άσκηση, μία παρακολούθηση, μία συζήτηση, πιστεύω ότι μας αγαπάνε και μας επιφυλάσσουν πάντα μία μεγάλη αγκαλιά, ζεστή όπως αυτή που θα τους κάνουμε κι εμείς, όταν με το καλό συναντηθούμε έξω.

Καλή κοινωνία παιδιά!

ΤΑ ΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΑ

(Υπο)γράφει ο Alberto:

ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΣΑ ΣΕ
ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΜΙΚΡΗ ΚΛΕΙΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΕΙΧΑ ΤΗΝ ΕΥΧΧΕΡΕΙΑ ^{ΚΑΙ} ~~ΝΑ~~ ΠΡΟΕΔΙΟΡΙΣΤΕ
ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΤΑ ΠΡΕΠΕΙ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΛΩ
ΜΟΥ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΤΡΙΓΥΡΙΖΕΙ ΕΥΧΧΗ
ΣΤΟ ΜΥΑΛΟ, ΜΟΥ, ΕΙΝΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ!! ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ
ΕΚΕΦΤΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΕΜΑΣ;
ΓΙΑΤΙ ΕΕ ΗΦΤΙ ΤΗ ΖΩΗ ΟΛΑ ΠΡΕΠΙ
ΝΑ ^{ΕΙΝΑΙ} ΕΙΝΑΙ ΑΣΠΡΟ-ΜΑΥΡΟ;
ΠΟΤΕ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣΕ ΘΑ ΜΠΟΡΕΣΟΥΝ
ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΝ ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ
ΤΟ ΕΥΔΙΑΜΕΣΟ « ΤΟ ΓΚΡΙ ».
ΟΛΙ ΕΧΟΥΜΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΖΗΣΟΥΜΕ
ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΛΑΘΗ: ΑΡΚΕΙ ΒΕΒΑΙΑ
ΝΑΙ ΜΑΘΕΙΣ ΑΠΟ ΑΥΤΑ.
ΝΑ ΜΗΝ ΚΡΗΝΟΥΜΕ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ ΑΠΟ
ΤΟ ~~ΤΟ~~ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΤΟΥ, ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΟ
ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΟΝ ΤΟΥ.
ΟΡΩΣ ΕΚΙ ΠΙ ΚΑΙ Ο ΧΡΕΤΟΕΚ ^{Ο ΑΝΑΜΑΡΤΗΤΟΣ}
« ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΝ ΛΙΘΟ ΒΑΛΕΤΟ ».
ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΛΑΝΘΑΣΤΟΣ
ΟΛΟΙ ΑΠΟΓΕΛΟΥΜΕ ΜΕΛΙ ΑΥΤΙΣ
ΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑΕ.....

Ο σωφρονιστικός υπάλληλος Νίκος Κοτρέτσος όπως τον σκίτσαρα ο **Spiro** τρεις μέρες πριν τη μεταγωγή του:

(Spiro P.)

Η εφημερίδα αποτελεί μέρος του Σχεδίου Δράσης με αντικείμενο την Επικοινωνία που έτρεξε στο πλαίσιο του προγράμματος του 2^{ου} ΣΔΕ Κορυδαλλού «Γεώργιος Ζουγανέλης» το έτος 2018-2019, με υπεύθυνες την **Αντιγόνη Ευστρατόγλου** (επικοινωνιολόγο), η οποία έχει και την ευθύνη για το περιεχόμενο και την προώθηση της εφημερίδας, και την **Ιοκάστη Μαζοπούλου** (ψυχολόγο).

Το περιεχόμενο της εφημερίδας είναι κατοχυρωμένο με τη διεθνή άδεια Creative Commons (CC Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0) με εξαίρεση τις φωτογραφίες στις σελίδες 2, 10 και 26. Για να δείτε ένα αντίγραφο της συγκεκριμένης άδειας, επισκεφτείτε τη διεύθυνση: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

Για την υλοποίηση της εφημερίδας εργάστηκαν οι μαθητές:

Παναγιώτης Ζ. (συντάκτης)

Γιώργος Β. (συντάκτης)

Eduart D. (συντάκτης)

Klisman C. (συντάκτης)

Agron G. (συντάκτης)

Olympjon L. (συντάκτης)

Ervin M. (συντάκτης)

Στράτος Κ. (συντάκτης)

Spiro P. (σκιτσογράφος)

Ευχαριστούμε θερμά όλους τους καθηγητές του Σχολείου για τη διαθεσιμότητα που έδειξαν να βοηθήσουν κάθε φορά που τους το ζητήσαμε, ιδίως τον **Γιώργο Λαμπρόπουλο** και τον σύμβουλο σταδιοδρομίας του Σχολείου, **Βαγγέλη Θανέλλο**.

Ευχαριστούμε, επίσης, πολύ τους μαθητές του Σχολείου που συμμετείχαν με προθυμία στη σύνταξη της εφημερίδας χωρίς να μετέχουν στο Σχέδιο Δράσης. Ευχαριστούμε **Alberto, Toni, Gezim, Andrea**.

Για τις συζητήσεις που οδήγησαν στον σχεδιασμό της εφημερίδας και την επιμέλεια των θεμάτων ευχαριστούμε πολύ όλους τους συμμετέχοντες στο Σχέδιο Δράσης, ιδίως τον **Emiliano I.**, τον **Jani G.**, τον **Νικόλα Ε.**, τον **Kristi B.**, τον **Lefter V.** και τον **Κριστάκ Τ.**

Καλή κοινωνία και να λέτε πάντα, με θάρρος, τις ιστορίες σας.